

5
039

1942.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: .....

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Talas.

Roma 6/5-42.

N:o 446/132.

Roomassa, 6 päivänä toukokuuta 1942.

4 395 Sel 42

11/5-42

CGAS70

ASIA

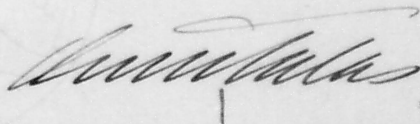
5 C 29

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
Ministeri, Zagrebin-lähetystön raportti n:o 1/1942,
jonka nimikkeenä on:

Sisällinen tilanne Kroatiassa. I. Taistelu
serbialaisia vastaan.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

Rolf W I T T I N G,

H e l s i n k i.

ZAGREBI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Rooma ssa b p:nä touko kuuta 1942.

4 395 Sal 42

Asia: Sisällinen tilanne Kroatiassa.

I. Taistelu serbialaisia vastaan.

1/5-42	to	-	-
5	089		

Kun italialaisille ystäväilleni ilmoitin aikovani matkustaa Zagrebiin ollakseni läsnä Kroatian itsenäisyyspäivän johdosta vietettävissä juhlallisuuksissa, varoitettiin minua matkustamasta, koska juuri niinä päivinä Zagrebia tultaisiin pommittamaan, jotapaitsi Kroatian kapinalliset olisivat uhanneet toimeenpanna atentaatteja, jopa marsittaa joukkojakin Zagrebiin. Kroatiassakin oli tällaisia huhuja levitetty ja ulkoasiainministeri Lorković kertoi minulle, että niihin maaseudulla oli siihen määrin uskottu, että miehet, jotka kansallisuuspuvuissaan ottivat juhlaparaatiin osaa, olivat ennen lähtönsä tehneet testamenttinsa.

Juhlapäivät sujuivat kuitenkin ilman pienintäkään häiriötä. Osittain tämä saattoi johtua hallituksen tarmokkaista toimenpiteistä. Turvasäilöön otettiin juhlapäiviksi 7300 serbejä, juutalaisia ja muita epäilyttäviä aineksia. Zagrebiin saattoi sanottuun aikaan päästä vain luotettavia aineksia. Viimeksimainittu toimenpide olikin tarpeen. Juhlien aikana toimeenpanivat kapinalliset eräässä noin 50 km:n päässä olevassa kylässä rauhottomuuksia, poltellen mm. eräitä talojakin. Kun tämä väkivallanteko oli täysin merkityksetön, otaksutaan sen tehneen kapinalliset, jotka olivat havainneet mahdottomaksi päästä Zagrebiin.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Puhuttaessa Kroatian levottomuuksista on eroitettava kaksi tai oikeammin kolmekin eri levottomuuksien ^{perää} ~~työtä~~.

Ensimmäisen muodostavat serbialaiset, jotka asuvat Kroatian alueella. On luonnollista, että serbialaiset joutuessaan Jugoslavian valtakunnan sortuessa Kroatian vallanalaistukseen, jo senkin takia olivat tyytymättömiä ja valmiit kapinoimaan. Mutta lisäksi tuli, kuten aikaisemminkin jo olen raportoinut, että suuret joukot serbialaista sotaväkeä jäivät varsinkin Bosnian vuoristoon Saksan vallatessa Jugoslavian. Ja lopuksi teki Kroatian hallitus itsekin kohtalokkaan erehdyksen; se luuli kädenkäänteessä voivansa selviytyä serbialaisesta väestöstä, jonka väkiluku kuitenkin on 1 1/2 à 2 miljoonaa.

Tässä on kuitenkin heti huomautettava, että serbialaisella väestöllä yleensä tarkoitetaan kroattien kielenkäytön mukaan kaikkia kreikkalaiskatolilaisia, olivatpa he kansallisuudeltaan kroatteja tahi serbejä. Kroatian hallituksen kanta on, että nämä Kroatian alueella asuvat kreikkalaiskatolilaiset itse asiassa ovat kroatteja, jotka turkkilaisvainojen aikana kääntyivät kreikkalaiskatolilaiseen uskontoon, koska turkkilaiset kohtelivat verrattain hyvin kreikkalaiskatolilaisia, josta vastoin roomalaiskatolilaisia vainottiin. Syynä tähän taasen oli että kun kreikkalaiskatolilaisen kirkon päämies asui Konstantinopolissa, hän ei ollut turkkilaisille vaarallinen, kuten Roomassa asuva paavi.

Tämän teoriansa mukaisesti katsovat kroatit että kreikkalaiskatolilaiset kääntymällä roomalaiskatolilaiseen uskontoon vain palaavat aikaisempaan uskuntoonsa. Niitä taasen, jotka eivät halua muuttaa uskontoa, pidetään serbiläistyneinä siihen määrin, ettei heitä enää kannata yrittääkään saada kroateiksi. Kroatit väittävät, ettei mikään kirkko ole siihen

määrin taisteluvalmis kansallisuuden puolesta kuin kreikkalais-katolilainen ja että tästä johtuu että kreikkalaiskatolilaiset papit tekevät voitavansa säilyttääksensä kreikkalaiskatolisena serbialaisen kansallistunteen.

Tästä syystä muodostui kansallisuustaistelu kroattien ja serbien välillä oikeastaan taisteluksi uskonnosta.

Kuten aikaisemmin olen raportoinut, määräsi Kroatian entinen opetusministeri Budak, että ne kreikkalaiskatoliset, jotka eivät suostuneet kääntymään roomalaiskatoliseen uskontoon karkoitettaisiin Serbiaan. Tällä käskyllä oli epäilemättä suuri vaikutus. Ainakin parisataatuhatta kreikkalaiskatolista kääntyi roomalaiskatoliseen uskontoon ja järjestettiin lähetystöjä, jotka kävivät Poglavnikin luona vakuuttamassa kuinka onnellisia vastakääntyneet olivat voidessaan jälleen palata isiensä uskoon.

Jos tätä pakkokäännynnäistä olisi täysin rauhallisissa olosuhteissa yritetty, olisi se voinut ehkä suurin piirtein onnistuskin, mutta nykyinen aika ei ollut ensinnäkään siihen sovelias, ja toiseksi osa hallituksen n.k. ustashajoukoista pilasi liiallisella raivokkuudellaan hallituksen aikeet.

Monin paikoin oli esi-isiltä peritty uskonto - varsinkin maalaisväestön keskuudessa - niin rakas, että he mieluummin jättivät kotinsa ja liittyivät vuoristossa taisteleviin entisen Jugoslavian valtakunnan joukkoihin kuin antoivat kastaan itsensä roomalaiskatoliseen uskontoon. Ja ne taas, jotka joko eivät voineet tahi eivät halunneet liittyä taisteleviin, kannattivat kapinallisia viemällä heille ruokavaroja ja välittämällä heille aseita, joita heille ilmeisesti Sofiassa olevan Neuvostovenäjän lähetystön välityksellä toimitetaan. Ja tällöin pilasivat ustashajoukot monin pai-

koin lopullisesti hallituksen aikeet. Missä väestö ei suostunut kääntymään tahi missä kävi selville että kyläläiset olivat auttaneet kapinallisia, siellä ustashajoukot monin paikoin aivan liiallisella julmuudella rankaisivat väestöä. Todisteina tällaisista teoista ovat Bosniassa monin paikoin maan tasalle hajoitetut kylät, ryöstetyt kodit ja niitten ikään ja sukupuoleen katsomatta murhatut asukkaat.

Nämä väkivallanteot saivat aikaan, että kreikkalais-katoliset katsoivat että heidät oli asetettu kokonaan lain ulkopuolelle, ja niin syntyi todellinen väestönpako kapinallisten puolelle vuoristoon.

Kapinallisten voittaminen asevoimin kävi hallitukselle ylivoimaiseksi, tai ainakin tällainen jatkunut taistelu olisi voinut saattaa koko valtion nykyoloissa vaaraan. Hallituksen oli pakko peräytyä ja tunnustaa kreikkalaiskatolinen kirkko. Annettiin laki, jonka mukaan luotiin Kroatiaan itsenäinen kreikkalaiskatolinen kirkko, jonka päämies asuu Kroatiassa. Zagrebissa pidettiin itsenäisyyspäivien yhteydessä kreikkalaiskatolinen jumalanpalveluskin.

Tämä hallituksen toimenpide vaikutti heti rauhoittavasti. Ne, jotka uskontonsa takia olivat paenneet vuorille, alkoivat palata takaisin, ja kun varsinaiset kapinalliset, joita kroatit kutsuvat kommunisteiksi, vaikkeivät kaikki sitä taida olla, ryhtyivät estämään paluuta, syntyi vuoristossa usein taistelu näitten kahden ryhmän välillä, mikä tietysti helpotti hallituksen asemaa.

Bosnian ja Herzegovinan kapinaliike on täten kadottanut osan merkityksestään, mutta vielä olot eivät suinkaan ole rauhoittuneet. Taistelu jatkuu varsinaisia kapinallisia eli "kommunisteja" vastaan, jotapaitsi muitakin rauhattomuuden aiheita

on ilmennyt. Tästä tulen kirjoittamaan seuraavassa raportissani, koska minun ei ole mahdollista saada enempää kirjoitettua ennenkuin kuriiriposti on suljettava.

Wuolijoki

Wuolijoki

EDMUNDITS ASITXXE

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 39.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri: Talas.

16/5-42.

N:o 462/136.

Roomassa, 16 päivänä toukokuuta 1942.

5 395 Sal 42

26/5-42

Herra Ministeri,

5 C39

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra Ministeri, Zagrebin-lähetystön raportti n:o 2/1942, jonka nimikkeenä on:

Sisällinen tilanne Kroatiassa. II. Taistelu kommunisteja vastaan ja taistelut Italian miehittämällä alueilla.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

Rolf W I T T I N G,

H e l s i n k i.

ZAGREBISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Roomassa 16 p:nä toukokuuta 1942.

5 395 Pal 42

Asia: Sisällinen tilanne Kroatiassa.

26/5-42 - -

II. Taistelu kommunisteja vastaan ja taistelut Italian miehittämällä alueella.

5 C39

Viime raportissani mainitsin että on oikeastaan kolme syytä Kroatiassa vallitseviin levottomuuksiin. Sanotussa raportissani tein selkoa levottomuuksista, joihin serbialaiset ovat syypäät.

Toisen levottomuuksien pesän muodostavat varsinaiset kapinalliset, joita kroatit kutsuvat kommunisteiksi. Osa näistä onkin taattuja kommunisteja, mutta kapinallisten merkittävimmän osan muodostavat kuitenkin entisen jugoslavilaisen armeijan vuoristoon paenneet osat ja niihin liittyneet levottomat ainekset Kreikasta, Montenegrosta ja Albaniasta.

Taistelusta näitä joukkoja vastaan kertoivat minulle Kroatian ulkoasiainministeri ja poliittisen osaston päällikkö pääasiassa seuraavaa: Taistelu muodostuu vaikeaksi monestakin syystä. Kapinalliset saavat alituisesti naapurivaltioista apua. On voitu todeta ettei nykyinenkään serbialainen hallitus ainakaan estä serbialaisten siirtymistä kapinallisten puolelle. Kroateille taasen on taasen rajan tarkka vartiointi nykyoloissa vielä mahdoton.

Kun kysyin, mistä johtuu että nykyinen serbialainen hallitus, vaikka se on tehnyt sopimuksen Saksan kanssa, kuitenkin

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sallii serbialaisten liittyvän Kroatian kapinallisiin, vastasivat molemmat kertojani yhtäpitävästi sen johtuvan siitä, että serbialaiset, jotka ovat kroatiien vannoutuneita vihollisia, toivovat voivansa tuottaa kroateille niin suuria vaikeuksia, että Saksa ja Italia katsoisivat Kroatian kykenemättömäksi itseänsä hoitamaan, vaan jakaisivat Kroatian keskenään. Serbia ei tästä tosin suoranaisesti hyötyisi, mutta saatuansa Kroatian pois pelistä, olisi ensinnäkin Serbian kostonhimo tyydytetty, ja toiseksi Serbian hallitus voisi toivoa että se Saksan avulla voisi syntyä uudelleen ja ehkä taasen saavuttaa edes jonkinlaisen johtoaseman Balkanilla.

Vaikeuksia tuottaa kroateille myöskin se seikka, että Italia ei ole rauhoittanut Montenegroa muuta kuin pääpaikottain. Tästä johtuu että kapinalliset usein pakenevat Montenegrin alueelle, johon Kroatian hallituksen joukot eivät voi heitä seurata. Tilaisuuden tullen palaavat he taasen Kroatiaan taistelemaan.

Aseita saavat kapinalliset osittain Neuvostovenäjän Sofiassa olevan lähetystön välityksellä, osittain englantilaisten vedenalaisten myötävaikutuksella, jotka tuovat aseita Montenegrin rannikolle, josta ne sitten verrattain helposti saadaan kuljetetuiksi kapinallisille. Että englantilaiset tukevat kapinallisia, todistaa sekin seikka että on saatu vangituksi kaksi englantilaista upseeria, jotka laskuvarjostimien avulla pyrkivät kapinallisten puolelle.

Ulkoasiainministeri vakuutti kuitenkin että kaikista vaikeuksista huolimatta Bosnian rauhoittaminen sujuu hyvin ja uskoikin että kapina syksyyn mennessä on täysin selvitetty. Jopa ulkoasiainministeri kutsui minut ensi syksynä tekemään hänen kanssaan automatkankin läpi Bosnian ilman

sotilassaattuetta.

Saksan lähettiläs lausui myöskin että Bosnian rauhoittaminen edistyy hyvin ja puhui mitä ylistävimmän senoin kroatilaisista joukoista. Italian lähettiläs sitävastoin oli pidättyväisempi. Unkarin lähettiläs taasen ei halunnut enustaa milloin kapinallike saadaan kukistetuksi, mutta sanoi olevansa ehdottoman varma Kroatian valtion mahdollisuudesta selviytyä kaikista vaikeuksistaan, jolleivät Italia ja Saksa nimenomaan halua jakaa Kroatiaa keskenään, mitä hän ei kuitenkaan uskonut. Hän kertoi edelleen että käydessään Budapestissa, oli Unkarin ulkoasiainministeri ihmetelty lähettiläänsä Kroatialle edullisia raportteja ja sanonut muualta saaneensa aivan toisenlaisia tietoja Kroatiassa vallitsevasta tilanteesta. Lähettiläs oli kuitenkin ilmoittanut jyrkästi pysyvänsä käsityksessään.

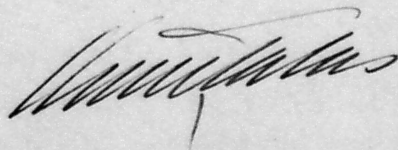
Kolmas levottomuuksien pesä on italialaisten miehittämä osa Kroatiasta. Näillä seuduilla ei ole sellaisia suuria levottomuuksia, joita voitaisiin kutsua varsinaiseksi kapinaksi. Levottomuuksia tapahtuu milloin missäkin. Milloin räjäytetään joku silta, milloin hävitetään jokin rautatienpätkä. Niinpä esim. Zagrebista oli rata Fiumeen katkaistu italialaisten miehittämällä alueella. Ja juuri ennen lähtöäni ryöstettiin italialaisten miehittämällä alueella autobussi ja kaikki matkustajat vietiin vuoristoon, josta he kuitenkin tyhjäksi ryöstettyinä myöhemmin lienevät päässeet pois.

Näistä levottomuuksista syyttävät italialaiset ustasha-miehiä, jotka tunkeutuvat näille alueille ilkitöitä tekemään paetaksensa heti senjälkeen takaisin Kroatiam. Tämän

kroatilaiset kieltävät, väittäen ilkityön tekijöiksi kommunisteja, joita vastaan italialaiset eivät toimi riittävästi. Omasta puolestani uskon että molemmissa väitteissä voi olla perää. Tosin en usko että varsinaisesti järjestyneitä ustashamiehiä osallistuisi ilkitöihin, mutta ottaen huomioon sen vihan joka italialaisia kohtaan vallitsee Kroatian keskuudessa, erityisesti italialaisten toimeenpaneman Kroatian laajennetun miehityksen johdosta, saattaa hyvin käsittää että intohimoiset kroatit haluavat tuottaa italialaisille vaikeuksia ottamatta huomioon, että sen kautta tuottavat suurempia vaikeuksia omalle hallitukselleen. Että taasen levottomuuksien aiheuttajina on myöskin kommunisteja, voi pitää aivan varmana.

Havaitsin muuten että Kroatian johtavissa piireissäkin vallitsi nähtien atentaattien johdosta pieni vahingonilo. Kuulin monasti sanottavan että näyttäköön nyt italialaiset, miten kykenevät maata rauhoittamaan. Italialaisethan ovat miehittäneet suuren osan Kroatiaa sillä verukkeella että Kroatia itse ei kykene vastaamaan järjestyksen ylläpitämisestä siellä. Heidän on nyt osoitettava että he siihen kykenevät.

Italialaiset taasen ottavat asian hyvin rauhallisesti eivätkä ryhdy mihinkään suurempiin voimanponnistuksiin rauhottomuuksien lopettamiseksi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Takas.

2/5-42.

N:o 495/152.

Roomassa, 21 päivänä ⁶ toukokuuta 1942. ^{395 Sal} 42

ULKOASIAINMI.		
27/5-42	-	-
KYLMÄ	UUSI	ASIA
5	CSG	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
Ministeri, Zagrebin-lähetystön raportti n:o 3/1942,
jonka nimikkeenä on:

Poglavnikin ja hallituksen asema.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Witting

Herra Ulkoasiainministeri
Rolf WITTING,
Helsinki.

ZAGREBI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Roma:ssa 21 p:nä touko kuuta 1942. 6 395 Sal 42

Asia: Poglavnikin ja hallituksen
asema.

27/5-42

5 C39

Samoin kuin minulle ennen lähtöäni Zagrebiin kerrottiin liioitellen levottomuuksista Kroatiaassa, samoin myöskin useammalta taholta kuulin että poglavnikin kannatus Kroatiaassa on yhä vähenemään päin ja että Pavelić ja hänen kannattajansa, jos vaalit pantaisiin toimeen, tuskin saisivat enemmän kuin 2% valitsijoitten määrämäärästä.

Tutkittuani tätä asiaa Zagrebissa, tulin omasta puolestani toiseen tulokseen. On yleinen totuus että henkilö, joka on valtion johdossa vaikeina aikoina helposti kadottaa kansan suosion ja tämä totuus soveltuu tietysti jossain määrin myöskin Kroatian nykyiseen poglavikiin. Tietysti Kroatiaassakin löytyy paljon yksinkertaista väkeä, jotka vertaavat oloja Kroatiaassa ennen sotaa nykyisiin oloihin ja laskevat poglavikin ja hänen hallituksensa viaksi, että olot nykyään ovat ainakin eräissä suhteissa huonommat kuin ne olivat Jugoslavian valtakunnan vielä ollessa ehjänä. Toinen ja vakavampi tyytymättömyys poglavnikiin on syntynyt, kuten jo aikaisemminkin olen raportoinnut, sen kautta, että Kroatian hallitus oli pakoitettu luovuttamaan suuren osan Dalmatiaa Italialle ja lisäksi vielä sallimaan, että italialaiset miehittivät noin kolmanneksen Kroatian omasta alueesta. Nämä tyytymättömät eivät ota huomioon,

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

että mikään kroatialainen hallitus ei olisi kyennyt tätä estämään.

Tyytymättömyyden silmissä esiintyy ihannejohtajana Maček ja he kuvittelevat että Mačekin johdolla asiat olisivat saaneet paremman käänteen. He unohtavat tällöin, että oli kerrassaan mahdotonta Mačekin, joka kuitenkin lopuksi liittyi Simovič'in hallitukseen, tulla itsenäisen Kroatian valtion päämieheksi.

On tietysti vaikeata päästä selville kuinka laajalle tyytymättömyys hallitukseen on levinnyt maassa, jossa sanoma-lehdistö ei ole vapaa ja jossa vaaleja ei ole toimitettu. Mutta katsoen Kroatian eduskunnan, Saborin kokoonpanoon, voi kumminkin sanoa, että tämä kuitenkin jossain määrin antaa kuvan Kroatiassa vallitsevasta mielialasta.

Saborin kokoonpano on ainutlaatuinen. Se on oikeastaan kokoonpantu neljästä aineksestä. Ensimmäkin siihen kuuluvat kaikki vielä elossa olevat vuoden 1918 maapäiväin jäsenet, siis Kroatian vielä Itävalta-Unkariin kuulussa toiminneitten maapäiväin jäsenet. Toiseksi Saboriin kuuluvat kaikki Kroatiasta Jugoslavian parlamenttiin valitut jäsenet. Kolmanneksi Kroatian Jugoslavian aikana olleen kahden valtiollisen puolueen hallitukset ja neljänneksi Ustasha-liikkeen johtajat, joita kuitenkin on vain 20. Kun Jugoslavian parlamentin jäsenet suurimmaksi osaksi valittiin Mačekin listoilta, ja kun lisäksi Mačekin puolueen hallitus kuuluu Saboriin, niin on selvää että Saborin suuren enemmistön muodostavat Mačekin entiset kannattajat. Ja kuitenkin kuulin kaikkialla, että Saborin vallan yksimielisenä on pöglavnikia tukemassa. Omin silmin näin Saborin juhlaistunnossa itsenäisyysjuhlien yhteydessä millä innostuksella pöglavnik vastaanotettiin ja miten innostuneesti hänen puheensa suosiosoituksilla kerta toisensa jälkeen keskeytettiin.

Myönnän kyllä ettei tämä vielä ole ehdoton todistus siitä että kaikki suosiotaan osoittaneet todella olisivat poglavnikin kannattajia, sillä sellaisten poikkeuksellisten olojen vallitessa kuin nykyään Kroatiassa, on selvää että oppositiokin yhtyy suosionosoituksiin. Mutta jonkinlaisen käsityksen kansassa vallitsevasta mielialasta antavat nämä suosionosoitukset sittenkin. Muistettava on myöskin, että Mačekin puolue virallisesti on liittynyt Pavelićia kannattavaan puolueeseen, tosin ainoaan sallittuun puolueeseen.

Mačekista sain poliittisen osaston päälliköltä seuraavat tiedot, jotka minulle myöskin ulkoasiainministeri vahvisti. Hallitus oli odottanut, että Maček Jugoslavian luhistumisen jälkeen olisi saapunut poglavnikin luo ja tarjonnut hänelle yhteistoimintaa. Poglavnik olisi ollut valmis unohtamaan hänen ja Mačekin väliset entiset ristiriidat ja hän olisi, joskaan ei aivan heti, niin ainakin jonkun ajan perästä, ottanut Mačekin hallituksensa. Mačekin astuminen heti hallitukseen olisi ollut saksalaisten takia mahdottomuus. Tällaista tarjousta ei Maček kuitenkaan tehnyt ja ulkoasiainministeri sanoi, että tämä kyllä oli Kroatialle onneksi, koska yhteistoiminta Mačekin kanssa on hyvin vaikeata. Hallitus ei kuitenkaan ryhtynyt minkäänlaisiin kostoimenpiteisiin Mačekiin nähden ja hallitus olisi sallinut hänen elää täydellisesti vapaanakin maatilallaan, jollei sen tietoon olisi tullut eräs seikka, joka pakotti sen muuttamaan asenteensa Mačekiin nähden. Eräät Mačekin kannattajat olivat paenneet ulkomaille, osittain Englantiin, osittain Englannin liittolaisten maihin ja nämä koettivat päästä yhteyteen Mačekin kanssa saadaksensa hänet myöskin ulkomaille, jotta hän siellä olisi muodostanut "vapaan Kroatian"

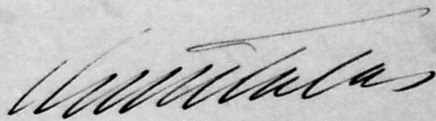
hallituksen. On kyllä todennäköistä että Maček, jonka lojalisuutta ulkoasiainministeri ei epäillyt, ei olisi näihin ulkomaiselta taholta tehtyihin ehdotuksiin suostunut, mutta hallitus ei voinut sallia tällaisen mahdollisuudenkaan olemassaoloa. Estääksensä Mačekin kannattajain ulkomailta pääsemästä yhteyteen Mačekin kanssa otettiin hänet, kuten aikaisemminkin olen raportoinut, turvasäilöön, josta hänet kummin-kin hyvin pian päästettiin vapaaksi ja elelee hän nyt omalla maatilallaan, tosin valvonnan alaisena mutta muuten täysin vapaana.

Käsitykseni on siis, että ainakin niin kauan kuin Kroatialla on vaikeita ulkopoliittisia kysymyksiä, Maček ja hänen kannattajansa eivät tule tuottamaan poglavnikille ja hallitukselle minkäänlaista vaaraa. Poglavnikin hallituksen asemaa tukee myöskin erityisesti se seikka, että sotamarsalkka Kvaternik on poglavnikin läheinen ystävä ja hänen innostunut kannattajansa, kuten saatoinkin keskustellessani Kvaternikin kanssa itse todeta. Sotamarsalkka Kvaternikin takana taasen on Kroatian armeija aivan yksimielisesti. Vihdoin on poglavnik yhteiskunnallisilla uudistuksillaan jo yhden vuoden aikana voittanut paljon suosiota kansan keskuudessa. Erityisesti hän on huolehtinut lastenhoidon ja työväestön asunto-olojen parantamisesta. Kun lisäksi juutalaisvastainen liike on laajalti Kroatiassa levinnyt ja Kroatian nykyinen hallitus on Saksan esimerkkiä seuraten ryhtynyt ankariin juutalaisvastaisiin toimenpiteisiin, niin tämäkin on ollut omiansa lisäämään nykyisen hallituksen kannattajain lukumäärää. Mainittakoon kuitenkin että juutalaisvastaiset toimenpiteet eivät silti ole olleet yhtä jyrkkiä kuin Saksassa, vaikkakin ensi aikoina paljon juutalaisia muka kommunisteina tulikin ammutuksi.

Toiselta puolen taas elintarvepula on lisännyt tyytymättömyyttä. Elintarvepula ei esiinny ainoastaan tavarantuotteissa vaan ennen kaikkea tavarantuontin nousussa. Kysyin eräiltä hallituksen jäseniltä miksi ei hallitus toimeenpane ankaraa hintain säännöstelyä. Tähän sain seuraavan vastauksen: Yritämme kyllä hintain säännöstelyä toimeenpanna, mutta niin kauan kuin miltei kolmas osa maasta on italialaisen sotaväen miehittämä, hintain säännöstely ei onnistu. Italialaiset sotamiehet ostavat tavaraa miltei millä hinnalla tahansa ja toimittavat sitä omaisilleen Italiaan, ja kun italialaisia sotilaita on yli 200.000 maassa, niin tavaraa tätä tietä maasta lähetetään suuria määriä. Hallitus ei voi ryhtyä estämään italialaisten sotilaitten tällaista toimintaa, koska ei ole mitään tullirajaa Kroatian vapaan alueen ja italialaisten miehittämän alueen välillä, eikä oikeastaan varsinaista tullirajaa edes voida ylläpitää Italian ja Kroatian varsinaisellakaan rajalla. Jos Kroatian vapaalla alueella tavarasta ei saisi ottaa suunnilleen samoja hintoja, mitkä italialaiset sotilaat maksavat italialaisten miehittämällä alueella, niin seuraus olisi että kaikki tavara pakenisi italialaisten miehittämälle alueelle.

Omasta puolestani katsonkin, että suurin vaara mikä uhkaa Kroatian valtiota, on ilmeinen inflatio ja toiseksi sen kanssa yhteydessä oleva hintain nousu ja tavarain niukkuus.

Mutta käsityksenäni tahdon kumminkin sanoa, että näistäkin vaikeuksista huolimatta uskon Kroatian mahdollisuuteen pysyä nimenomaan nykyisen hallituksen johtamana itsenäisenä valtiona.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 39.

ASIA: .....

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Tulos

21/5-42.

N:o 490/153.

Roomassa, toukokuun 21 päivänä 1942.

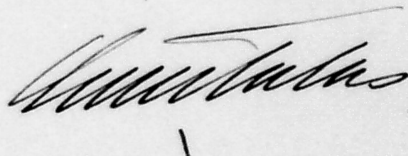
ULKOASIAINMI- NISTERIÖN		
7 395 Sal 42		
27/5-42		
EUROPA	KAISTO	ASIA
5	C39	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
Ministeri, Zagrebin-lähetystön raportti n:o 4/1942,
jonka nimikkeenä on:

Jugoslaavilainen pääkonsuli - neuvostovenäläisenä
vakoilijana Suomessa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän
kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

Rolf WITTING,

Helsinki.

ZAGREBI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Roma ssa 21 p:nä touko kuuta 19 42.

Asia: Jugoslaavilainen pääkonsuli -
neuvostovenäläisenä vakoilijana
Suomessa.

7 395 Sal 42
27/5-42 - -
J C39

Miten herkkäuskoisia me suomalaiset olemme ja miten hel-
posti ulkomaalainen esiintymällä Suomi-ystävänä ja kulttuurimme
erikoisena suosijana voi saavuttaa maassamme suosiota, vaikka
hän todella palvelee meidän verivihollistamme, osoittaa seuraava
tapaus.

Tapasin Zagrebissa useampaan kertaan Jugoslavian entisen
lähettilään Suomessa ja Ruotsissa, ministeri Straznickyn, joka
nykyään on ulkoasiainministeriön konsulaattiosaston päällikkönä.
Kerran puhe sattumalta siirtyi Jugoslavian Suomessa toimineeseen
ent.pääkonsulin Shaikovičiin. Tällöin Straznicky heti huudahti:
"Hänhän oli neuvostovenäläinen vakoilija! Kun hän paetessaan
Suomesta saapui Tukholmaan, pyrki hän minun puheilleni, mutta
minä en ottanut häntä vastaan". Kysyttyäni mistä johtui että
Shaikovič huolimatta siitä, että Jugoslavian hallituksen päämies
Stojadinovič minulle oli luvannut että hänet kutsuttaisiin pois,
kuitenkin sai olla niin kauan pääkonsulina Helsingissä, sanoi
Straznicky: "Minäkin sain ilmoituksen Stojadinovičilta että Shai-
kovič on kutsuttava pois ja hänen poiskutsumisensa oli jo
hänelle itselleen ilmoitettu, kun Suomen silloinen ulkoasiain-

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

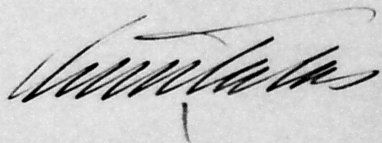
Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

ministeri Erkko kirjeellisesti ilmoitti minulle ettei Suomella ole mitään sitä vastaan että Shaikovič edelleen jää toimeensa. Oli luonnollista että Shaikovič'in jo päätetty poiskutsuminen näinollen raukesi. Täydennykseksi ministeri Straznickyn lausuntoon mainitsen että ministeri Erkon kirje johtui siitä, että professorit Mansikka ja Manninen olivat ulkoasiainministeriltä kirjallisesti pyytäneet että herra Shaikovič, joka oli kääntänyt Kalevalan serbiankielille ja muutenkin oli suuri Suomi-ystävä, saisi jäädä Suomeen.

Kun professori Mansikka juuri samoihin aikoihin, jolloin olin puhunut ministeri Straznickyn kanssa, saapui Zagrebiin, tiedustelin häneltä, oliko hän allekirjoittaessaan professori Mannisen kanssa tuon kirjelmän, myöskin varma Shaikovič'in valtiollisesta luotettavuudesta, myönsi professori Mansikka ettei hän silloin sellaista ollut tullut ajatelleeksikaan, mutta lisäsi että talvisotamme aikana hänen huomionsa kyllä oli kiintynyt siihen että Shaikovič alituisesti lausui ajatuksen että Suomen pitäisi tehdä rauha Neuvostovenäjän kanssa, jonka taholta Suomella ei ollut mitään pelättävissä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Asiainhoitaja Yläntilä.

30/9-42.

Z a g r e b

N:o 72/15.

Zagrebissa 30 p:nä syyskuuta 1942.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
25 399 Sal	42	
7/10 42	-	-
5 0309		

Herra M i n i s t e r i,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
M i n i s t e r i, oheinen raporttini n:o 5:

" Tilanteesta Kroatiassa".

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, erin-
omaisen kunnioitukseni vakuutus.

Ujontila

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,

H e l s i n k i.

LÉGATION DE FINLANDE

Zagrebissa 30 p:nä syyskuuta 1942.

25 399 Sal 42

7/10-42

Tilanteesta Kroatiassa.

Samaan aikaan kuin partisaaniliike on yhä enemmän voittanut alaa ja aseistetuin joukoin on näyttäytynyt jopa kolmekymmentä kilometriä maan pääkaupungista, Kroatian vastainen huhupropagandakin on etenkin kuluneen syyskuun aikana käynyt yhä julkeammaksi. Erinäisistä seikoista, kuten kunan ostoarvon jatkuvasta alentumisesta ja ulkomaisten valuttojen lisääntyneestä kysynnästä päättäen tämä huhupropaganda on ehkä laajoissakin piireissä horjuttanut luottamusta nuoren valtion turvallisuuteen ja tulevaisuuteen.

Paitsi lehdistössä asia on ollut käsiteltävänä myös Poglavnikin johdolla pidetyssä hallituksen täysi-istunnossa, jonka johdosta annettiin seuraavansisältöinen virallinen julkilausuma:

"Viimeaikoina levitetään Zagrebissa erilaisia totuudenvastaisia tietoja, joiden suoranaisena tarkoituksena on häiritä yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Niinpä levitti vihollispropaganda ilkeämielisten henkilöiden välityksellä ulkomailta tiedon muka vieraan vallan edustajien riisuneen aseista ustaša-järjestön, Kroatian armeijan korvaamisesta vierasmaalaisella, vieraan vallan suorittamisesta kaappauksesta Kroatiassa, Kroatian Riippumattoman Valtion jakamisesta eri osiin sekä elintarpeiden lähettamisestä ulkomaille.

Kroatian Riippumaton Valtio julistaa, että nämä kaikki ja muut samantapaiset huhut ovat täysin perättömiä. Ne laskee liikkeelle vihollispropaganda, varsinkin Lontooista, ja ne henkilöt, jotka niitä levittävät, toimivat lainvastaisesti, tahallisesti tai vastoin parempaa tietoa.

Sen vuoksi hallitus kiinnittää väestön huomion siihen, että kaikkiin, jotka levittävät tällaisia huhuja huolimatta siitä mistä ne ovat lähtöisin, tullaan soveltamaan ankarimmat lain määräykset sekä asettamaan syylliset kenttäoikeuden tuomittavaksi. Samoin tullaan kohtelemaan kaikkia niitä, jotka kuultuaan moisia huhuja eivät ilmianna puheenaolevia henkilöitä asianomaisille viranomaisille."

Huhupropagandan vastustamiseksi ulkoministeri Lorko-

viikin on äskettäin pitänyt tarpeellisena julkisuudessa taittaa peistä. Hänen puheestaan, jonka hän piti takäläisen vapausliikkeen ustašakokouksessa, esitettäköön seuraavat kohdat, jotka sanalla antanevat yleiskuvan tämän maan vaikeuksista:

" Kroatian Riippumattoman Valtion ja sen kansan viholliset yrittävät nykyään samentaa Kroatian kansan ja sen liittolaisten välisiä ystävällisiä suhteita. Tähän tarkoitukseen he kyttävät mitä alhaisimpia ja uskomattomimpia valheita. Jos edes murto-osakin siitä olisi totta, olisi Kroatia 10/4 1941 lähtien jo 100 kertaa kadonnut maanpinnalta, vallattu, paloiteltu tai muutettu protektoraatiksi. Mitään tästä ei ole tapahtunut. Kroatia seisoo lujana, graniittipohjalla, omilla jalcoillaan, mahtavien liittolaistensa luottamuksen turvin. Nämä eivät ole auttaneet meitä vain valtiolliseen itsenäisyyteemme, ne auttavat meitä jo puolen toista vuoden aikana mitä tehokkainmin kaikilla aloilla.

Mainitsen vain Saksan ja Italian voittoiset armeijat, jotka ikiomalla kansallisella maaperällämme taistelevat kanssamme yhteistä vihollista vastaan. Siitä kiitämme ystäviämme lämpinästi.

Ilman suuria liittolaisiamme puuttuisi meiltä aseet, joilla taistelemme isänmaatamme puolustaessamme. Ilman heitä elintarviketilanteemmekin olisi vaikeampi. Vihollispropaganda kertoo Kroatian osallistuvan muiden maiden elintarvehuoltoon. Totuus sensijaan on se, että Saksan valtio on tarpeisiimme luovuttanut kiintiöistään satoja ja yhä uudelleen satoja vaunulasteja maissia, ohraa ja siementä. Totta on myöskin, että Saksa ja Italia elättävät nykyään armeijansa suurimmaksi osaksi omista varastoistaan. Totuudennukaista on myös se, että Italian armeija yhdessä meidän kanssamme puolustaa mertamme, ei saa siitä Kroatian hallitukselta kunaakaan, vaan vie tämän kirjoihin luottona, mikä aseavuin hyvitetään ja myöhemmin julkisten töiden muodossa maksetaan takaisin. Nämä ovat tosiseikkoja. Sitäpaitsi voimme toisessakin suhteessa olla rauhallisia ja tyytyväisiä, sillä Kroatiakin antaa Euroopan käymään taisteluun kallisarvoisen osuutensa. On huomattavaa, että armeijamme, ustašamme asekadessä taistelevat ja vapauttavat huomattavan osan liittolaisdivisiooneista. Lisäksi Kroatian kansa on lähettänyt tähän mennessä 150.000 työmiestä Suur-Saksaan, jotka siellä työskentelevät ja takovat aseita ~~uden~~ Euroopan puolustukseksi. Myöskin omassa kotimaassamme työskennellään sotatarvikkeiden hyväksi. Näin on Kroatian kansa, vaikkei se olekaan suuri, koonnut yli 400.000 taistelijaa, jotka aseistetuin tai tehtaantömiiehenä toimivat Euroopan hyväksi bolševismia ja plutokratiaa vastaan. Yksin tämä on omiaan varmistamaan Kroatian kansalle kunniapaikan ~~uden~~ Euroopan kansojen keskuudessa. Kuitenkaan eivät Kroatian Riippumattoman Valtion viholliset tätä huomaa tai eivät tahdo huomata. En väitä mitään uutta sanoessani, että sota kuluttaa valtion voimia. Ajatelkaamme vain Itävalta-Unkaria, joka neljän sota-

vuoden aikana siinä määrin kulutti voimiaan, että sen täytyi hajota. Me, Kroatian Riippumaton Valtio, keskellä sotaa syntyneenä loimme kuitenkin tyhjästä valtion ja puolustusjärjestön ja olemme tähänasti näyttäneet, että osaamme myös säilyttää ne. Sota ei ole koskaan tuonut mukanaan mukavuutta ja hyvinvointia, niin on laita nytkin. Siksi Kroatian kansan on nyt taisteltava huoltovaikeuksia sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vihollisia vastaan, mikä ei kuitenkaan koske Kroatian Valtion luomista, vaan on ilmiö, joka välttämättä seuraa jokaista sotaa. Siitä huolimatta huutavat kommunistiset rosvojoukot, Serbian ystävät ja juutalaiset polttaessaan viljamme ja puimakoneemme: "Katsokaa, Kroatian valtio ei anna teille leipää!"

He hiiviskelevät öisin ja asettavat helvetinkoneita rautatiekiskoille, he särkevät yhteydet Kroatian aktiivisten ja passiivisten alueiden väliltä, he yrittävät räjähdyttää Sušakiin ja Dubrovnikiin johtavan rautatien estääkseen näiden alueiden huollon ja sanovat sitten asukkaille: "Kroatia ei teistä huolehdi". He estävät puutavaroiden täsmällisen kuljetuksen ja väittävät sitten: "Kroatia ei anna teille puita." He järjestävät attentaatteja hiilikaiivoksia vastaan ja selittävät: "Kroatian valtio ei anna teille hiiliä." Mutta jos sitten Kroatian valtio heitä päihittää, niin he veisaavat ihmisyyden virttä. Tällaisia menettelytapoja vain juutalaiset voivat keksiä. He puhuvat Kroatian elintarviketilanteesta, mutta unohtavat tyystin Stalinin Venäjällä nälkäänkuolevat miljoonat. Se ei liikuta heitä, heitä kiinnostaa vain mitä meillä tapahtuu. Voin kuitenkin jo nyt sanoa: jos nykyisin kapinnalliset joissakin osissa Kroatiaa, varsinkin Bosniassamme luulevat kapinallaan tuhoavansa Kroatian, niin he erehtyvät suuresti ..."

Vaikkakin partisaanit ovat saavuttaneet paikallisia voittoja, ei tätä hetkellistä menestystä pidetä täällä yleensä Kroatialle vaarallisena. Tapaamistani diplomaateista oli tässä suhteessa varsinaisesti pessimisti vain Rumanian lähettiläs, joka ei pitänyt mahdollisena, että partisaanit valmistelisivat maaperää "toiselle rintamalle". Sitä optimistisemmin arvosteli tilannetta Bulgarian lähettiläs, joka sanoi uskovansa siihen, että partisaanit voidaan pitää kurissa, samoin kuin Kroatian tulevaisuuteen yleensä. Hänen käsityksensä tuntui jonkinverran perustuvan myös toiveajatteluun, kun hän samalla korosti, että itsenäinen Kroatia on Bulgarian etujen mukaista, koska siitä voi olla seurauksena terveellisen tasapainotilan säilyminen Balkanilla. Kun kroateja on n. 7 milj., serbejä 5 milj. ja bulgaareja

8 miljoonaa, ei suurserbialaisuutta tarvitsisi vastaisuudessa pelätä.

Partisaanien kurissapitämistä tuntuu vaikeuttavan se seikka, että kroateilla on liian vähän aseita ja saksalaisilla on täällä liian vähän joukkoja metsien puhdistamiseen, joissa partisaanit ovat väijyksissä. Sieltä käsin ne hyökkävät tavallisesti pienehköjen saksalaisten joukko-osastojen kimppuun, jotka usein tuhotaan viimeiseen mieheen. Siitä on seurauksena, että saksalaiset ottavat panttivankeja, joiden kohtalo voidaan edeltäpäin arvata. Se taas johtaa siihen, että rauhallinen väestö pakenee vuoristoon tai metsiin, jotta ei seuraavalla kerralla tulisi otetuksi panttivangiksi. Siellä partisaanit pakottavat uudet tulokkaat riveihinsä.

Tšekäläisessä diplomaattikunnassa arvellaan, että Föglavnikin käydessä syyskuun lopulla Führerin päämajassa Saksan suhtautumisessa Kroatiaan ei ole tapahtunut mitään muutosta: Saksa kannattaa edelleen ustašaliikettä, mutta lie-
nee huomauttanut välttämättömyydestä Kroatian viranomaisten taholta toimia tarmokkaammin partisaaneja vastaan.

Kroatian valtio on nuori ja olot eivät ole vielä vakiintuneet. Voidaan katsoa, että vallankumous täällä vielä jatkuu samoin kuin sisällissota.

Asiainhoitaja

Mjöntila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: ..... 5.

OSASTO: ..... 839.

ASIA: .....

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Aiainhoitaja Yöntilä.

7/10-42.

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 82/17.

Zagrebissa 7 p:nä lokakuuta 1942.

AINMIN		
27	399	Sal 42
14/10-42	19 -	---
5	C39	

Herra M i n i s t e r i,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
M i n i s t e r i cheinen raporttini, jonka otsik-
kona on

"Kroatian ulkoministerin puheilla".

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, erin-
omaisen kunnioitukseni vakuutus.

Mjontila

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,
Helsinki.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Zagrebissa 6 p:nä lokakuuta 1942.

Kroatian ulkoministerin
puheilla.

ULKOASTAINMIN.		
No 27/399 Sal 42		
14/10-42	No -	Liitt. -
RYHMÄ	GAUSTO	ASIA
5	C39	

Kun ensimmäinen käyntini ministeri Lorkovićin luona oli supistunut etupäässä tavallisten kohte-
liaisuuksien vaihtamiseen, olin pyytänyt uuden au-
dienssin saadakseni kuulla hänen käsityksensä maan-
sa tilasta.

Ulkoministeri kertoi aluksi pitäneensä kesällä
erässä ustašaliikkeen tilaisuudessa Suomesta esitel-
män, jossa hän oli korostanut, miten Suomen kansa
yksimielisenä ja murkumatta kestää nykyiset koettele-
muksensa, vaikka elintarviketilanteessamme on paljon suu-
rempia puutteellisuuksia kuin vastaavasti Kroatiassa.

Partisaaniliikkeestä ministeri lausui, että sen ta-
kana ovat kommunistit ja serbit. Täällä on Neuvosto-
liitossa koulutettuja kommunisteja, joiden lisäksi suu-
ri osa Espanjassa aikoinaan toimineista kommunisteista,
jotka sikäläisen kansalaissodan jälkeen armahdettiin.
Ottollisen maaperän partisaanit ovat löytäneet etenkin
Kroatian kaksimiljoonaisen kreikkalaiskatolisen väestön
keskuudesta, koska sen papisto on serbialaisystävälli-
nen ja harjoittaa sen suuntaista politiikkaa. Paikoi-
tellen partisaaniliike on saanut uskonsodan luonteen,
sillä esim. kirkkoja on molemmin puolin hävitetty. Jo
Jugoslavian valtakautena kommunismi oli päässyt leviä-
mään serbialaisten pravoslaavien keskuuteen. Bosniassa
partisaaniliike on vahvin, mutta siellä väestö onkin
perin alkeellisella kannalla. Ministeri vakuutti tosi-
tapahtumaksi, että siellä kommunistijohtajat nousevat
puihin, missä heillä on puhelinlaitteita sekä sitten

ympäriöllä olevan yksinkertaisen kansan kuullen ottavat puhelun isä Stalinille. Tämä sitten muka kehoittaa heitä pitämään puoliaan, kunnes Moskova on parin viikon kuluttua lähettänyt apua. Kun erälle paikkakunnalle oli tullut kroatialaisia sotilaita, joilla oli uudet univormut, joita siellä ei tunnettu, kansa otti heidät syileillen vastaan luullen heitä Stalinin lupaamiksi bolshevikkeiksi.

Serbiasta tulleita ja tulevia partisaaneja johtaa 2 keskustaa, jotka tavallaan kilpailevat keskenään. Toinen saa ohjeensa Kairossa olevalta Jugoslavian emigranttihallitukselta, toinen suoraan Moskovasta. Maltasta käsin kuljetetaan lentokoneilla aseita, elintarvikkeita ja varsinkin rahaa /kultaa/. Käskettiin yllätettiin neljä lentäjää, joista kaksi oli englantilaista. Saaliiksi joutui shifferi, koko toimintasuunnitelma, luettelo johtavista partisaaneista. Englantilaisilla vedenalaisillakin on tänne kuljetettu partisaani- ja kommunistijohtajia. Kroatialta puuttuu etenkin moottorisoituja joukkoja partisaanien tuhoamiseksi. Saksalta Kroatia ei saa riittävästi aseita. Siksi ministeri oli myös kiinnostunut siitä, että tänne ehkä voitaisiin saada suomalaisia konepistooloja. Partisaanit ovat aiheuttaneet suuria taloudellisia vahinkoja tuhoamalla siltoja, rautatietä, elintarvevarastoja. Taistelu heitä vastaan ei ole helppoa, etenkin kun maaston värytys tarjoaa heille suojaa. Kaksisataa partisaania voi terrosoida 50000 asukasta käsittävän paikkakunnan ja tällaisen partisaanijoukon saartamiseen tarvitaan n. 2000 sotilasta. Partisaanit toimivat hajallaan, monesti 5-miehisinä ryhminä. Ministeri arveli optimistisesti, että talvi tulisi suuresti auttamaan Kroatian metsien puhdistamisessa. Toisesta lähteestä saamani tietojen mukaan partisaaneja on jopa Kroatian rajojen pohjoispuolellakin, Saksan miehittämällä alueella. Tyytymättömiä kroatteja taas kuuluu olevan partisaaneina Italian miehittämässä Dalmatiassa.

Ulkoministeri ilmoitti, että saksalaisia joukkoja on Kroatiassa 2 divisioonaa. Siihen ollaan tyytyväisiä, koska pelkkä tietoisuus heidän täällä olostaan on omansa säilyttämään sisäisen rauhan. Kroatialaisia joukkoja on aseissa n. 150.000 miestä. Saksan itärintamalla taistelee vajaa divisioona eli

eli 12.000 miestä. Heitä on Asovan meren laivastossa, Stalingradin ja Maikopin rintamilla.

Poglavnikin käynnistä Führerin luona ministeri lausui, ettei etukäteen oltu sovittu erikoisista ohjelmakohdista, joista olisi ollut neuvoteltava. Pääasia oli rintamalla käynti ja kroatialaisten soturien tapaaminen, mutta luonnollisesti oli samalla keskusteluja Führerin kanssa, ulkoministeri v. Ribbentropin, mrsalkka Keitelin ja Saksan tšekäläisen lähettilään läsnäollessa. Tšekäläisessä diplomaattikunnassa arvellaan, että Kroatialta ei ole vaadittu lisäjoukkojen lähettämistä itärintamalle ja että liikkeessä ollut huhu 50.000:sta on perätön.

Seuraavana eli t.k. 3 p:nä Poglavnik otti minut vastaan ulkoministerin saapuvilla ollessa. Esitin aluksi Tasavallan Presidentin tervehdykset ja toivotukset. Vastausotto oli kovin ystävällinen, samoinkuin ulkoministerin luonakin ja moapamat lausuiivat lämpimiä tunnustuksen sanoja Suomen sotilaille. Lopuksi Poglavnik tiedusteli asuntokysymystäni, jonka järjestäminen tänne tuleville diplomaateille näyttää vaikeimmalta ongelmalta. Kun saksalaiset olivat aikoinaan ottaneet haltuunsa Zagrebin rikkaiden juutalaisten komeat huvilat, ovat muiden maiden lähettiläät saaneet kuukausimääriä hotellissa odottaa asuntoa. Vastasin, että asian johdosta olin kääntynyt yksityisten ja määrävien viranomaisten puoleen, mutta tuloksettomasti. Poglavnik kehotti ulkoministeriä, jolle muuten Saksan lähettilään oli täytynyt hankkia asunto, järjestämään minun asiani. Kovin toivorikkaalta tilanne ei kuitenkaan tunnu, koska Zagrebissa, joka on rakennettu 120.000 asukkaalle, nykyään asuu 400.000 henkeä. Oli vahinko, ettei Zagrebin-lähetystöä perustettaessa asetettu ehdoksi, että Kroatian viranomaiset sille myös luovuttavat tarvittavan huoneuston, kuten ne ovat muiden maiden edustoille järjestäneet.

Asiainhoitaja

Syöntilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebigissa olevan lähetystön raportit n:o 7.

Asiain hoitaja Yöntilä.

19/10-42.

LÉGATION DE FINLANDE
N:o 103/25.

Zagrebissa 20 p:nä lokakuuta 1942.

ULKOASIAINMINISTERIO		
№ 29 / 399 Sal. 10 42		
30/10-42	102	U.M. -
KYSELY	OSASTO	ASIA
5.	839.	

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra Ministeri, oheinen raporttini n:o 7/3, jonka otsikkona on

"Kroatian hallituksen uudestijärjestely".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisten kunnioitukseni vakuutus.

Alfönttilä

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,

Helsinki.

Z A G R E B I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 29/399 Pal. Salala⁴²en.
RAPORTTI n:o 7/3.

Zagrebissä 19 p:nä loka kuuta 1942.

Asia: Kroatian hallituksen uudesti-
järjestely.

Lokakuun 10 päivänä Kroatian valtionjohtaja antoi lakiasetuksen hallituksen uudestijärjestelystä. Sen mukaan hallitukseen kuuluu pääministeri, apulaispääministeri, 8 ministeriä, joita tähän asti on ollut 12, ja valtakunnan sinetinvartija. Samalla poglavnik uuden lakiasetuksen nojalla nimitti hallituksen jäsenet :

Oikeus- ja kultusministeriksi entinen sisäministeri tri Andrija Artuković,

Kansanvalistusministeriksi tri Mile Starčević,

Kansantalousministeriksi tri-ins. Josip Balen,

Sisäministeriksi lähettiläs tri Ante Nikšić ja

valtakunnan sinetinvartijaksi entinen oikeusministeri tri Mirko Puk.

Ulkoministeriksi jäi edelleen tri Mladen Lorković, raha-asiaiministeriksi tri Košak ja kulkulaitosministeriksi tri Bešlić. Valtionjohtaja hoitaa taistaiseksi myös puolustusministerin tehtävät. Pääministeriä ja apulais- 1. varapääministeriä ei ole vielä nimitetty.

Ministeri Starčević, syntynyt v.1904, on aikaisemmin ollut Kroatian vanhimman kulttuuriyhdistyksen, Matica Hrvatskan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sihteerinä ja opetusministeriön kansanvalistusosaston johtajana. Ministeri Nikšić, synt. 1887, on juristi ja on viimeksi toiminut pääkonsulina Beogradissa. Ministeri Balen, synt. 1890, on ollut maa- ja metsätalouden dosenttina Wienissä, myöhemmin Zagrebin yliopiston professorina ja valtionjohtajan siviilikanslian päällikkönä.

Uudella asetuksella on myös vahvistettu ministeriöiden tehtävät. Sisäministeriön toimipiiriin kuuluvat mm. lääkintähoito, yleiset työt, korporatiot ja sosiaalihuolto. Valistusministeriö hoitaa kulttuuriasioiden ohella propagandankin. Kansantalouselministeriölle on uskottu; maa- ja metsätalous, vuorityö, elinkeinot, teollisuus, kauppa ja kansanhuolto. Seuraavat viisi ministeriötä on lakkautettu: kauppaministeriö, maatalouselministeriö, metsä- ja vuorityöministeriö ja terveys- ja korporatioministeriöt.

Hallituksen jäsenet ovat vastuussa valtionjohtajalle, joka heidät nimittää ja erottaa. Salkullinen ministeri voidaan nimittää samanaikaisesti useampien ministeriöiden päälliköksi. Eri ministeriöissä voi myös olla salkuton ministeri ja valtiosihteerejä. Jälkimmäiset eivät kuitenkaan enään ole hallituksen jäseniä. Hallituksen rinnalle on perustettu uusi elin, senaatti, jonka tehtävänä on lakiasetusten valmistelu, voimassa olevien lakien tulkitseminen, uusien julkaiseminen jne. Senaatti on välittömästi valtionjohtajan alainen ja sen esimiehenä on valtakunnan sinetinvartija, jota Kroatian perinteiden mukaan myös nimitetään pronotaariksi. Tämä on samalla yhdenvertainen hallituksen jäsen.

Kaikki hallituksen jäsenet nauttivat valtionjohtajan täydellistä luottamusta ja heitä pidetään täällä pystyvinä miehinä.

Hallituksen uusjärjestelyllä, etenkin ministeriöiden lukumäärän supistamisella, on pyritty hallintokoneiston yksinkertaistamiseen, sen toiminnan keskittämiseen ja suuremman tehon aikaansaamiseen. Varsinkin talouselministeriön perustamisella on haluttu välttää turhien erimielisyyksien syntymistä eri ministeriöiden kompetenssista. Uusjärjestely on myös sopuoncinnussa täällä ihailtun johtajaperiaatteen kanssa.

Hallitusvaihdoksen yhteydessä Kroatian armeijan ylipäällikölle, marsalkka Kvaternikille myönnettiin samalla kolmen kuukauden "sairasloma", ja tämän poika, sisäministeriön valtiosihteeri ja valtiollisen poliisin päällikkö vapaudettiin kaikista virkoistaan, koska hänen ja hänen alästensa ustaajärjestöjen toimeenpanemat radikaaliset vangitsemiset ja teloitukset olivat herättäneet yleistä tyytymättömyyttä. Sivumennen haluan mainita, että tavatessani marsalkan muutamia päiviä ennen näitä valtiollisia uudistuksia, hän suhtautui erittäin suopeasti Suomeen, jonka sodasta hän näytti olleen hyvin perillä, sekä kertoi salaisuutena, että Hitlerin päämajassa on erikoinen taulukko eri kansallisuuksien urotöistä; tässä tilastossa, jonka hän itse oli nähnyt, Suomi esintyy toisella sijalla Saksan jälkeen ja Kroatia kolmannella; hän lausui lisäksi, että Hitler oli hänelle suuresti ylistänyt suomalaista soturia. Tähänastiselle yleisesikunnan päällikölle, kenraaliluutnantti Laxalle myönnettiin niinkään ero. Hänen seuraajakseen nimettiin kenraali Ivan Pripic, synt. 1887, joka entisenä itävaltalaisena upseerina täällä on toiminut divisioonan komentajana ja valtionjohtajan päämajan kanslian päällikkönä.

Näiden siirtojen perusteella ja huomioonottaen, että poglavnik tuskin omasta tahdostaan olisi luopunut ystävästään marsalkka Kvaternikista, jonka kanssa yhdessä hän on innokkaasti ajanut Kroatian itsenäisyysasiaa, pidän todennäköisenä, että koko uusjärjestely on seurauksena poglavnikin käynnistä Hitlerin päämajassa. Saksalaisten e-tujen mukaistahan on, että Kroatiassa vallitsee järjestys ja että kulkuyhteydet muihin Balkanin valtioihin ovat turvatut. Saksalaisilla on tietenkin tässä suhteessa syytä tyytymättömyyteen, etenkin Bosniassa vallitsevan tilanteen johdosta ja koska sotilashankintoja häiritään ja sotilaskuljetuksia vastaan tehdään attentaatteja. Aivan äskettäin sattui tällainen tapaus 20 kilometrin päässä pääkaupungista, jolloin mm. 4 rautatievaunua vaurioitui. Sen johdosta toimitettiin Zagrebissa kahtena päivänä razzioita partisaaneiksi epäiltyjen henkilöitten pidättämiseksi.

Saksalaiset eivät näy erikoisemmin luottavan kroattien enempää kuin italialaistenkaan kykyyn järjestyksen ylläpitämiseksi. Siksi Saksassa on katsottu tarpeelliseksi siirtää Zagrebiin Kaakkois-armeijan pääesikunnan siihenkuuluvien elimineen. Kroatian ulkoministeriön, joka toimii melko ahtaissa oloissa, on ollut pakko luovuttaa saksalaisille ministeriötä varten kunnostettu ja juuri valmistunut, suuri vierastalo.

Jää nähtäväksi, onko uusi hallitus oleva tehtävänsä tasalla, jota tuskin voitaneen sanoa eronneesta. Erikoista kokemusta hallitustehtävien hoitamisessa ei tietenkään uusillakaan ministereillä ole, sillä kuten tunnettua, Jugoslaviassa kroateille ei yleensä uskottu luottamustehtäviä. Italian lähettiläs lausui minulle, että hänen maansa samoin kuin Saksan taholta tšekäläiselle hallitukselle usein on annettu neuvoja, joita kuitenkin ei ole aina noudatettu. Tämä on johtunut nimenomaan siitä, että kroateilla, jotka niin kauan ovat olleet vailla itsenäisyyttä, sen saavuttuaan on kiihkeä halu tehdä oman päänsä mukaan, mikä ei aina ole ollut tarkoituksenmukaisinta.

Kun saksalaiset kaikkesta päättäen ryhtyvät organisoimaan partisaaneja vastaan käytävää taistelua, tulevat hallituksessa kansantalousministeriön tehtävät olemaan etualalla. Niiden hoitaminen tuleekin tuottamaan uudelle hallitukselle paljon päänvaivaa. Tšekäläiset olot ovat sellaiset, että näitä ongelmia tuskin mikään hallitus kykenee tyydyttävästi ratkaisemaan. Kun Kroatian väestöstä 80 % on pienviljelijöitä joilla on pari kolme tynnyrinalaa maata, ei heihin voi soveltaa jyrkkiä toimenpiteitä elintarvikkeiden luovuttamiseksi kulutuskeskuksiin. Raha ei tietenkään heitä siihen houkuttele, koska he eivät voi sillä mitään ostaa, kuten vaatteita, nahkaa, maataloustarvikkeita ja koneita, joita ei ole saatavana. Siksi he mieluummin itse kuluttavat tuotteensa.

Asiainhoitaja

M. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Asiainhoitaja Yöntilä.

12/4-42.

LÉGATION DE FINLANDE

N:o 144/45.

Zagrebissa 13 p:nä marraskuuta 1942.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o	36	400 Sel 42
	22/11-42	- -
RYHMÄ	OSASTO	
	5	C 39

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra Ministeri, viitenä kappaleena raporttini n:ot 8/4 ja 9/5

"Suomi huomion kohteena saksalaisessa juhlassa Zagrebissa" ja

"Kroatian ja Saksan väestönsiirrot".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Alfönttilä

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,
Helsinki.

Zagrebi ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. ULKO- JA SISÄMIN. Salainen.

RAPORTTI n:o 8/4.

Zagrebi ssa 12 p:nä marras... kuuta 1942. 27/11-42 36 400 Sal 42

Asia: Suomi huomion kohteena
saksalaisessa juhlassa Zagrebissa.

ULKO- JA SISÄMIN.	36 400 Sal	42
27/11-42		
LYSÄ	CSASTO	
5	039	

Saksan tšekäläisen lähettilään Obergruppenführer Kaschen kutsumana olin t.k. 9 p:nä "Auslands-Organisation der NSDAP"-nimisen järjestön suuressa juhlatilaisuudessa. Saapuvilla oli paitsi tuhatkunta saksalaista Kroatian ulko- ja sisäministerit sekä muita arvohenkilöitä, kaikkien tšekäläisten lähetystöjen päälliköt ja italialaisten fascistijärjestöjen johtomiehiä.

Puhujina esiintyivät Reichsamtseiter Davidts Berliinistä ja lähettiläs Kasche. Edellinen puhui Hitlerin tapaan, jonka edellisenä päivänä pitämä puhetta hän osaksi selostikin korostaen Saksan voitonvarmuutta ja etenkin, että se, mitä Afrikassa viime päivinä on tapahtunut, on ollut etukäteen Saksan tiedossa ja sen toivomaakin. Puhuja ylisti Saksan ja Italian saavutuksia tähdentäen näiden kahden suurvallan merkitystä Euroopan uudestijärjestelyssä. Italialle ja Mussolinille lausutut ylenpalttiset kohteliaisuudet vaikuttivat siltä kuin akselin toinen pää taas olisi voitelun tarpeessa. Erikoisesti silmään pistävää, ettei sanoisi tahdittonta oli se seikka, ettei puhujan yleisluontoiseen esitykseen mahtunut ainoatakaan sanaa, puhumattakaan kohteliaisuudesta siitä maasta, jonka pääkaupungissa juhla pidettiin ja jonka hallituksen edustajia oli läsnä.

Lähettiläs Kasche jätti myös lausumatta, mitä kroatit, jotka ovat tuudittautuneet siihen luuloon, että heidän soturinsa ovat maailman parhaita, epäilemättä mielellään olisivat toi-

JAKELUOHJE:

.....
Tavall.
.....
.....

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vonest kuulevansa. Sensijaan hän puheessaan esiintoi suurimman komplimentin Suomelle. Kosketeltuaan Saksan sodan tavoitteita hän lausui suunnilleen seuraavaa: Päämääräänsä pyrkiessään Saksa ylpeänä muistelee ystäviensä ja liittolaistensakin saavutuksia. Ensimmäisessä se ajattelee kaukana pohjolassa asuvaa, luvultaan pientä Suomen kansaa, joka ensin erittäin sankarillisesti, aivan yksin taisteli suunnatonta vihollista vastaan, solmi raskaan ja katkeran rauhan ja nyt jälleen suurista kärsimyksistään huolimatta taistelee yhteistä vihollistamme vastaan. Se osoittaa, mitä vastustajan suuresta miesvahvuudesta ja nykyaikaisimmasta sotakalustosta huolimatta voi saada aikaan lujan tahdon ja oikean hengen elähdyttämä pieni kansa, joka muille on esimerkiksi kelpaavaa.

Unkarin, Rumanian ja Italian osuudesta yhteisessä taistelussa hän niinikään puhui, vaikkakin melko ylimalkaisesti ja unoh- taen kokonaan Kroatian samoinkuin Slovakiankin. Kroatit hän kiitti vain täällä saksalaisille osoitetusta vieraanvaraisuudesta ja avuliaisuudesta mainiten myös poglavnikin nimen. Lopuksi lähettiläs Kasche lausui kunnioituksen sanoja Antonescun, Horthyn ja Mussollinin rinnalla "Suomen johtavista miehistä, presidentti Rytistä ja Suomen marsalkasta".

Asiainhoitaja

M. J. Mänttilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Asiakasohjaaja Yöntilä

13/4-42

Zagrebi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ
RAPORTTI n:o 9/5. Salainen.

Zagrebi ssa 13 p:nä marras kuuta 1942.

36 / 400 Sal. 13 42		
27/11-42	RE -	Salainen.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	939.	

Asia: Kroatian ja Saksan
väestönsiirrot.

Saksan aloitteesta on äskettäin Kroatian ja Saksan kesken tehty sopimus molemminpuolisesta väestönsiirrosta. Sopimuksen yksityiskohtia ei ole kuitenkaan täällä saatettu julki-
suuteen.

Kroatiassa on saksalaisia, entistä Itävallan aikuista saksankielistä väestöä, joka erinäisillä seuduilla muodostaa yhtenäisiä asutuksia ja toisia, jotka asuvat etenkin maanviljelijöinä hajallaan kroatialaiskylien ympäröimänä. Näillä n.s. Volkdeutsch'eilla on huomattavia vähemmistöoikeuksia, kuten virkakie-
leen ja kouluihin nähden ja ovat jokseenkin autonomisessa asemassa. Tällaista kohtelua on ollut kuitenkin vaikeata järjestää hajallaan asuville saksalaisille, minkä vuoksi heitä on ruvettu siirtämään Saksaan, Poseniin. Siirto on tosin muodolli-
sesti vapaaehtoinen, mutta jonkinlaista painostusta lienee kuitenkin harjoitettu. Ne, jotka eivät siirry Saksaan, menettävät sen erikoissuojelun ja heidän on tultava Kroatian kansalaisiksi. Mikäli olen kuullut, on jo Saksaan siirtyneiden joukossa niitäkin, jotka jo ovat pyrkineet tänne takaisin.

Kroatian taas on pakko ottaa vastaan Steiermarkissa asuvat sloveenit, vaikkakaan nämä eivät ole täällä erikoisemmin suosittuja, koska he ent. Jugoslaviassa yleensä vetivät yhtä köyhtä serbien kanssa kroatteja vastaan.

Sopimuksen mukaan kumpikin valtio ottaa huolehtiakseen

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

UE 3: A 4.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkosaainministeriön tiedoituksiin.

uusien kansalaistensa toimeentulosta. Sloveeneille on viiden päivän kuluessa ollut annettava Kroatian kansalaisoikeus heidän saavuttua Kroatian alueelle.

Tämän väestön siirron pääsyyinä lienee se seikka, että Saksa on halunnut saada yhtenäisen väestön Balkanin vastaiselle rajalleen, jota ilmeisesti on ruvettu linnoittamaankin. Toiselta puolen Saksa on saanut Kroatista uutta työvoimaa ja sotamiehiäkin sekä vapautunut sloveeneista, jotka tunnetusti saksalaisvihamielisinä rajaseudulla olisivat muodostaneet epäluotettavan vähemmistön.

Asiainhoitaja

M. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Asiainhoitaja Yöntä.

18/4-42.

LÉGATION DE FINLANDE
N:o 149/48.

Zagrebissa 18 p:nä marraskuuta 1942.

ULKOASIAINMINISTERIÖ			
N:o	38/401	Sal	42
Päivä	30/11-42	-	LML -
Luokka			
	5		039

Herra M i n i s t e r i,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
M i n i s t e r i, viitenä kappaleena raporttini
n:o 10/6

"Hajatietoja Kroatiasta".

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Mjontila.

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,
H e l s i n k i.

Z a g r e b i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 10/6.

Zagrebi ssa 18 p:nä marras kuuta 19 42.

Asia: Hajatietoja

Kroatiasta.

ULKOASIAINMI. Salainen.

No 38 401 Sal 42

30/11-42 - - -

RYHMÄ OSASTO

5 C39

Kun Ministeriön poliittisissa tiedoituksissa n:o 66, 31/10 - 42 esitettiin eräitä Kroatiakaan koskevia huhuja, jotka eivät vastaa täällä vallitsevaa käsitystä, katson olevan syytä selostaa, miten niihin täällä suhtaudutaan.

On totta, että marsalkka Kvaternik oleskelee nykyisin eräessä Slovakian kylpylässä, jonne hän minullekin ilmoitti lähtevänsä tavatessani hänet 3/10, vaikkakin hänen poistumisensa maasta ei millään tavoin tapahtunut paanomaisesti.

Karlovacin lähistöllä on ollut taisteluja hallituksen joukkojen ja sissijoukkojen välillä, mutta kaupunki itse on kyllä hallituksen joukkojen hallussa. Ei myöskään pidä paikkaansa, että hallituksen joukkoja pataljoonittain olisi siirtynyt kapinallisten puolelle.

Syynä marsalkka Kvaternikin syrjäyttämiseen on paitsi se seikka, että saksalaisella taholla ei oltu häneen tyytyväisiä, on myöskin hänen ja poglavnikin välinen erimielisyys ustašajärjestöstä, joka on verrattavissa Saksan SS-joukkojen ja armeijan väliseen erimielisyyteen. Kvaternik vastusti ustašajärjestön pyrkimystä "valtioksi valtiossa". Pääsyynä on kuitenkin Kvaternikin epäonnistuminen armeijan organisoinnissa ja sen taistelussa partisaaneja vastaan.

Talonpoikaipuolueen johtaja, tri Vladko Maček, joka 11 vuotta passiivisella vastustuspolitiikallaan johdonmukaisesti ajoi

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kroatian autonomiaa, on täällä jatkuvasti kansan suosiossa. Hänellä väitetään olevan takanaan 80 % maan väestystä. Saksalaisella taholla annetaan hänelle suurta arvoa ja häntä pidetään yhdistävänä voimana. Hänen ainoa vikansa on, niin sanotaan, se seikka, ettei hän ole koskaan yrittänyt voittaa Kroatian sivistyneistöä puolelleen eikä puolueeseensa. Mačekin maassa nauttiman erikoisen arvovallan vuoksi, poglavnik olisi valmis yhteistyöhön Mačekin kanssa saadakseen hänet hallitukseen. Tässä mielessä onkin Mačekin kanssa käyty neuvotteluja, joihin myöskin saksalaiset ovat ottaneet osaa. Aluksi Maček asettui jyrkästi vastustavalle kannalle. Toisella kerralla Maček oli jo myöntyväisempi, mutta asetti nykyoloissa mahdottomia ehtoja. Hän haluaa lakkauttaa ustašajärjestön ja saada kaikki italialaiset maasta pois. Saksalaisten kanssa Maček epäilemättä tulisi paremmin toimeen kuin italialaisten. Kun Maček neuvottelujen aikana oli halunnut kuulla entisen puolueensa mielipidettä ja tämän entinen varapuheenjohtaja oli kutsunut Vinkovciin 320 edustajaa koolle, oli silloinen valtiollisen poliisin päällikkö, Kvaternikin poika, Eugen Kvaternik vangituttanut heidät. Kysyin tänään ulkoministeriön poliittisen osaston päälliköltä, voiko hän mitään kertoa sen huhun johdosta, että Maček olisi äskettäin käynyt Hitlerin päämajassa, tri Bačić vastasi, ettei hän tiedä asiasta mitään ja ettei hän ole kuullut siitä edes huhupuheena. Poglavnikin neuvotellessa Mačekin kanssa, tämä asui jonkin aikaa Zagrebissa hallitukselle eristetyssä Tuškanacin kaupunginosassa. Muulloin hän on ollut maatilallaan Kupinecissa 40 ustašamiehen vartioimana. Mikäli olen kuullut, ei Maček ole yhtä jyrkästi sanoutunut irti panslavismista kuin Kroatian nykyiset vallassaolijat.

Noin 3 kk. sitten oli Eugen Kvaternik antanut ampua Sreme-nimisessä kaupungissa / paikalla ent. roomalainen sotilassiirtola Syrmia/ 11 tuhatta pravoslaavia /serbiä/, kostoksi siitä, että nämä olivat tukeneet sissijoukkoja. Tri Bačić arveli, että on vaikeata sanoa, olivatko nämä repressaliot liian ankaria vai eivät. Joka tapauksessa oli Serbian pääministeri, kenraali Nedić uhannut erota, jos E. Kvaternik vielä jää toimeensa. On huomattava, että Kroatian ustašamiesten joukossa on kak-

si ryhmäkuntaa, maltillisempi on poglavnikin ympärillä ja radikaalisempi oli E.Kvaternikin, jonka äiti muuten oli juutalainen, johtama. Saksa on jo kauan ollut tyytymätön molempiin Kvaternikeihin, varsinkin, kun Volksdeutsch'ejakin on surmattu. Asia tuli esille Hitlerin päämajassa poglavnikin siellä käydessä. Siellä oli myös keskusteltu ustašan hajoittamisesta. Vastoin tahtoaan Hitler oli suostunut ustašajärjestön säilyttämiseen, koska poglavnik oli vakuuttanut, että se oli yhteiskuntaa säilyttävä järjestö. Samalla oli kuitenkin vaadittu järjestön puhdistamista radikaalisista aineksista kuten E. Kvaternikista.

Lähetystön tietolähteitten mukaan on molemmat Kvaternikit syrjäytetty enemmän Saksan kuin Italian painostuksesta.

Asiainhoitaja

Ajontila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA:

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Asiainhoitaja Yrjölä

26/11-42

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 11/7.

Zagrebi ssa 26 p:nä marras kuuta 19 42.

39 / 40 Sal 42
7/12-42 -
KIRJURI OSASTO
5. 839.

Salainen.

Asia: Hajatietoja Kroatista II.
=====

Dalmatian puolustus.

Liittoutuneiden valtojen Luoteis-Afrikassa suorittamien sotatoimien johdosta on täällä ollut liikkeellä itsepintaisia huhuja, että Saksa muka olisi pitänyt tarpeellisena omin joukoin vahvistaa Italian valtaaman Dalmatian rannikko-kaupunkien, kuten Spalaton /Split/ ja Sebenicon /Šibenik/ puolustusta. Saksan sotilasasiamies, jonka kanssa asiasta olen keskustellut väitti, ettei näissä huhuissa ole minkäänlaista perää, huomauttaen, että Adrian merihän tarvittaessa on helposti suljettavissa. Samaa on minulle vakuuttanut myös Italian lähettiläs.

Japanin lähetystö Zagrebiin.

Japanin Sofian-lähettiläs on äskettäin käynyt Zagrebissa ja parhaillaan on täällä saman lähetystön kulttuuriattashea. Molemmat ovat olleet kovin kiinnostuneita Kroatian sotilaallisesta asemasta ja ovat etenkin halunneet tietoja siitä, miten paljon maassa on saksalaisia ja italialaisia joukkoja. Japanilla lienee tarkoitus perustaa lähetystö Zagrebiin. Arvellaan, että lähettilään asuinpaikka jäisi Bulgaariaan, koska se on Neuvostoliittoon nähden puolueettomuusasemassa. Joku lähetystön sihteereistä siirrettäisiin Kroatiaan v.a. asiainhoitajaksi. Toisen version mukaan tällainen järjestely johtuisi siitä, että Japanilla on puute Euroopassa olevista miehistään.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Makedonialaisten johtaja Mihajlov, johon viitataan Ulkomaanedustuksen tiedoituksissa n:o 272, asuu Zagrebissa Tuškanacin hallituskaupungin-osassa valtionjohtajan naapurina. Tämä on asettanut maanpakolaisuutensa aikaisen ystävänsä käytettäväksi pienen huvilan ja avustaa häntä muutenkin, etenkin vaikeasti saatavien elintarvikkeiden hankinnassa. Bulgarian lähettiläs kertoi usein tapaavansa Mihajlovia ja että tämä pysyttelee maanpaossa, koska osallistumisensa vuoksi kuningas Aleksanterin murhaan hän ei tunne vielä olevansa Bulgariassa täysin turvassa. Mihajlovin vaimo on suorittanut poliittisen attention Wienissä.

Sissijoukkojen keskiset kannaukset.

Täköläinen viikkolehti "Spremnost" tähänsi äskettäin, että kommunistiset sissit, eivätkä ustašat, ryöstävät Kroatian kyliä ja surmaavat jopa naisia ja lapsiakin, riippumatta siitä, katsovatko olevansa Lontoossa olevan emigranttihallituksen sotaministerin Mihailovićin kannattajia vai kommunistisia sissijoukkoja. Heidän toimintansa ei perustu mihinkään ihanteeseen, vaan pelkkään vihaan Kroatian kansaa ja valtiota kohtaan. Jonkin aikaa Mihailović oli toiminut yhteisymmärryksessä kommunistien kanssa, mutta kun tuli kysymys johdosta ja saaliin jaosta syntyi erimielisyyksiä, jotka lopulta johtivat ilmi sotaan heidän keskenään. Molemmat ryhmät ovat joko Lontoon tai Moskovan palkkaamia. Heidän toimintansa ei ole vain Kroatiaa, vaan myös Kroatian liittolaisia vastaan tähdätty Uuden Euroopan vakiintumisen estämiseksi.

Kroatian vastainen propaganda.

Reuterin ja United Pressin välityksellä on Jugoslavian emigranttihan- hallitus viime aikoina levittänyt mitä hirvittävimpiä juttuja Kroatiasta väittäen, että koko maassa ei ole mitään muuta kuin levottomuuksia, joilta mikään seutu ei ole muka säästynyt, ja että väestön keskuudessa on vallalla taistelutahto ja kapinahenki. Nämä väitteet eivät kylläkään kokonaan ole tuulesta temmattuja, vaikkakin suuresti liioiteltuja. Rauhatontahan täällä on ja vaikkakin minulle on sängen synkin värein kuvailtu maaseutuväestön nykyisiä mielialoja, en kuitenkaan usko täällä lähi aikoina syntyvän sen vakavampia levottomuuksia kuin mitä ennestään kroonillisesti on.

Kroatian hallituspiireissä ihmetellään, etteivät englantilaiset muka

käsitä emigranttien jo menettäneen kaiken yhteyden kotimaahansa ja että nämä todellisten tietojen puutteessa tekaisivat tökeröitä kauhukuvauksia ja valheellisia, huomiota herättäviä uutisia. Arvellaan, että tällaiset "balkanilaiset rosvojutut" ovatkin tarkoitetut sensationaluiseelle puolueettomalle lehdistölle. Täällä on kiinnitetty huomiota mm. sveitsiläisen "Berner Tagwacht"-nimisen lehden otsikoin "Kroatische Bilanz" julkaisemaan Mondial-Pressen lehtikatsaukseen ja todettu, että lainauksiksi tšekäläisistä lehdistä merkityt otteetkin ovat vapaasti keksityt.

Tällaiset seikat ovat muuten antaneet Kroatian lehdistölle aiheen yhtyä akselivaltain, etenkin Sveitsiä vastaan käymään lehtikampanjaan.

Asiainhoitaja

M. Junttila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 829.

ASIA:

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Asiainhoitaja Yöntilä

26/11-42.

LÉGATION DE FINLANDE
N:o 168/57.

Zagrebiissä 27 p:nä marraskuuta 1942.

39 / 401 Sal	42
4/12-42	19 - 1911 -
5.	839.

Herra M i n i s t e r i,

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
M i n i s t e r i, viitenä kappaleena raporttini
n:o 11/7

"Hajatietoja Kroatiaasta",
n:o 12/8

"Kroatian sissisodasta I",
n:o 13/9

"Keskustelu Vatikaanin edustajan kanssa"
Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

M. Mänttilä

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,

H e l s i n k i.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . 39 / 401 Sal Salainen.

RAPORTTI n:o 12/8.

Zagrebi ssa 26 p:nä marras kuuta 1942.

4/12-42	OSASTO	ASIA
5.	839.	

Asia: Kroatian
sissisodasta I.

Kroatian ulkoministeriöön on äskettäin nimitetty valtiosihteeriksi ministeri Oskar Turina, joka on ollut Kroatian ensimmäinen asiainhoitaja Berliinissä ja viimeksi muutamia kuukausia hallituksen edustajana sissejä vastaan taistelevien saksalaisten joukkojen luona Bosniassa. Hänen käydessään luonani "ensi visitiillä" - olin tosin jo aikaisemmin häneen tutustunut - johdatin keskustelun otsikkoasiaan, joka täällä jatkuvasti pysyy päiväjärjestyksessä. Keskustelumme tapahtui toverillisessä ja luottamuksellisessa hengessä, ja uskon kertojani myös vilpittömästi tarkoittaneen, mitä hän lausui.

Ministeri Turinan toimipaikkana oli ollut keskellä Kroatiaa sijaitseva Banja Luka, joka on vain 40 kilometrin päässä Italian miehitysalueen rajasta. Italian hallussa on, kuten tiedetään, paitsi Dalmatian rannikkoa Spalatosta /Split/ pohjoiseen, jonka alueen se on vallannut, n. 150 kilometrin levyinen vyöhyke Adrian merestä pohjoiseen. Banja Lukan ympäristössä on yhtenäen käyty taisteluja sissejä vastaan. Näitä joukkoja hän arveli nykyään olevan 8 à 9 montenegrolaista prikaatia eli yhteensä 14 à 15 tuhatta miestä ja albanialaisia sissejä 9 à 10 tuhatta miestä. Tilanne muuttuu kuitenkin päivästä toiseen, joten ei ole lainkaan sanottu, ettei sissejä olisi huomenna 150 tuhatta miestä. Kun sissit Kaakkois-Kroatiassa on työnnetty takaisin, he ovat hyvässä järjestyksessä joksikin ai-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoitusiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitusiin.

kaa vetäytyneet Serbian puolelle tai Länsi-Kroatiaan, josta he tarvittaessa ovat paenneet Italian miehitysalueelle, koska heitä sinne ei ole voitu ajaa takaa. Erästä tällaista taistelua oli menestyksellisesti johtanut saksalainen majuri, jonka käytettävänä oli panssarivaunuja ja tukijoukkoina taistelutahdon elähdyttämiä kroatteja. Suuri partisaanijoukko oli jo vähällä tulla tuhotuksi, kun majuri miehitysvyöhykkeen rajalla sai pysähtymiskäskyn. Vasta 12 päivän kuluttua oli diplomaattista tietä voitu järjestää lupaa jatkaa sissien takaa-ajoa, mutta silloin nämä olivat jo ehtineet aiheuttaa miljaardien kansallisuusomaisuuden tuhon. Ministeri Turina lausui katkerana, että oli ollut kiusallista selittää kroateille, joiden mielestä Italiankin kanssa käydään yhteistä taistelua kommunismia vastaan, että hallituksen joukkojen on vain valloitettava raunioita, jotka hiemankin järkevemmän sodankäynnin avulla olisi voitu pelastaa.

Ministeri Turina viittasikin siihen, että tšekäläinen johto on tehnyt suuria virheitä, mistä on ollut seurauksena, että sissit ovat aivan hiljattainkin voineet valloittaa muutamia uusia kaupunkeja. Afrikan sodan aiheuttaman uuden käänteen johdosta on sissisotaan vihdoin alettu kiinnittää vakavampaa huomiota. Hän kertoi äskettäin lausuneensa ^{valtiosihteri/} Berliinissä Weizsäckerille käsityksensä, että italialaisten demarkaatiolinja olisi hävitettävä, ja että partisaanien kurissa pitäminen olisi kokonaan uskottava kroateille. Niiden tuhoaminen kävisi päinsä suurin joukoin, joita Kroatiasta on saatavissa. Mutta sitä varten olisi kroateille luovutettava ainakin osa Jugoslavialta sotasaaliina odetusta ampumatarve- ja vaatevarastosta, joista täällä on huutava puute.

Ministeri Turina piti sissisotaa "toisen rintaman" valmisteluna, niinkuin se todellisuudessa onkin, huomauttaen, että liittoutuneet olisivat saaneet tšekäläisistä sisseistä, kreikkalaisista, serbialaisista ym. paljon ihanteellisemmän ja halvemman "toisen rintaman" kuin konsanaan Afrikasta.

Yhtä pessimistisesti ei kuitenkaan arvostellut tilannetta Unkarin sotilasasiamies, jonka kanssa keskustelin samana päivänä Saksan lähettilään päivällisillä. Hän arveli, että sissijoukot tullaan talven kuluessa jotakuinkin likvidoimaan. Tähän suuntaan meneviä lausuntoja on antanut myös ministeri Lorković, viimeksi viikon alussa pitämässään puheessa, jossa hän miekalla ja tulikivellä ennusti

valmisteltavan sissien tuhoa. Mutta kun hänen aikaisemmatkin optimis-
tiset lausuntonsa partisaaneista ovat osoittautuneet enemmän toiveunel-
miksi, on vaikea uskoa hänen ennustuksensa nytkään toteutuvan. Valtio-
sihteeri Turinan käsitys perustunee enemmän realiteetteihin.

Asiainhoitaja

Agontila.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA:

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Asiakirjojen Yöntäjä

26/11-42.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . 39 405 Sal Salainen.
RAPORTTI n:o 13/9. 4/12-42
Zagrebi ssa 26 p:nä marras kuuta 1942.

Asia: Keskustelu Vatikaanin
edustajan kanssa.

Vaikka Vatikaani puolueettomana nykyisessä sodassa ei ole katsonut voivansa tunnustaa Kroatian valtiota, on se kuitenkin pitänyt tarpeellisenä lähettää tänne diplomaattisen edustajan huomioitsijaksi. Monseigneur Giuseppe Marcone on jollut täällä toista vuotta ja kun ei häntä varten ole ollut saatavana muuta sopivaa huoneustoa, hän asuu yhdessä Zagreb in katolilaisen arkkipiispan kanssa muhkeassa kirkkopalatsissa.

Tutustuttuani Mgr Marconeen eräässä tilaisuudessa Italian lähetystössä, sovin hänen kanssaan tapaamisesta. Aluksi hän johdatti keskustelun Kroatian kirkkopolitiikkaan. Kroatian väestöstä on roomalais-katolilaisia 4,5 milj., serbialais-pravoslaaveja 1,5 milj., muhamettilaisia 600 tuhatta ja evankelisia 40 tuhatta. Kroatian julistauduttua riippumattomaksi valtioksi Serbian ortodoksista kirkkoa ei tunnustettu, vaan hallitus pyrki käännättämään katolilaisuuteen pravoslaavit, joiden pääasualueelle rakennettiin katolinen kirkkokin. Vatikaanin taholta oli pantu vastalauseita ja sen edustaja oli henkilökohtaisesti käynyt valtionjohtajan luona esittämässä toimeksiantajansa kannan: Vatikaani ei hyväksy pakkoa uskonasioissa, vaan vakauksen on oltava määräävänä. Poliittisesti katsottuna pakollinen käännättäminen tuntui Vatikaanista arveluttavalta, sillä jos Sak-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjematleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sa ei selviydy voittajana, on vaara tarjona, että sodan päätyttyä pravoslaavit menettelevät katolilaisiin nähden samalla tavalla kuin heitä nyt kohdellaan. Näistä varoituksista huolimatta Kroatian viranomaiset jatkoivat vuoden loppuun aloittamaansa politiikkaa, jonka vastavaikutus ilmm. siinä, että pravoslaavit olivat enemmän tai vähemmän myötämielisiä sissiliikkeen pyrkimyksille. He eivät tietenkään voineet suosia hallitusjärjestelmää, joka ei edes tunnustanut heille täysiä kansalaisoikeuksia. Pravoslaavit ovat Staatsangehörige, kuten juutalaiset ja mustalaiset, mutta eivät Staatsbürger, Kroatia kun Saksan esimerkin mukaan jakaa kansalaisensa oikeuksien puolesta kahteen luokkaan.

Kun viime vuoden lopussa oivallettiin, että tämä politiikka oli osoittautunut erehdykseksi, tehtiin täysikäännös ja perustettiin Kroatian pravoslaavin kirkko. Metropoliitaksi saatiin muudan Stalinin vainoama ukrainalainen, joka viimeksi oli elänyt maanpakolaisena Beogradissa. Liittyminen tähän kirkkoon tehtiin riipuvaksi kunkin vapaaehtoisesta tahdosta, samalla kuin se toi mukanaan täydet kansalaisoikeudet. Seurauksena kuitenkin oli, että tämä uusi yritys ei saanutkaan kannattajia, sillä pravoslaavit eivät halunneet luopua perinnäisestä kirkostaan. Asian jouduttua jälleen umpikujaan, Mg^F Marcone oli viime maaliskuussa antanut valtionjohtajalle neuvon, että koko kirkkoriita lykättäisiin sodan loppuun.

Muhamettilaiset, jotka alusta alkaen ovat julistautuneet solidaareiksi nykyisen järjestelmän kanssa, ovat erikoisen suosituksessa asemassa, koska heistä toivotaan saatavan liittolaisia pravoslaaveja ja serbejä vastaan. Heillä on edustajansa hallituksessa, varapääministeri Kulenović, sekä lukumääränsä nähden suhteellinen edustus kaikissa virastoissa. Muhamettilaiset sotilaat ovat jälleen saaneet oikeuden käyttää päänahanaan perinnäistä fetsiäkin. Vaikka Zagrebissa on n.3.500 muhamettilaista eli verraten pieni vähemmistö, on heitä varten kaupungin keskustassa parhaillaan rakenteilla suuri ja upea moskeija.

Mg^F Marcone arveli valtionjohtajan kirkkopoliitikassaan tosin toimineen bonefide, vaikkakin on siinä täysin epäonnistuneen.

Sivumennen mainittakoon, että Kroatian mainosjulkaisuissa ~~kos-~~tetaan tyydytyksellä, että uskonasioissa täällä noudatetaan laajalle ulottuvaa suvaitsevaisuutta /!/. Tämän osoittamiseksi viitataan edellämäinittuun moskeijaan ja siihen seikkaan, että muudan muhamettilainen oppinut on saanut luvan tšekäläisen katolilaisen yhdistyksen huoneustossa pitää esitelmän Koraanista.

Lopuksi kysyin Mg^r Marconelta, voisiko hän lausua jotain Taylorin erikoisrauhan ehdotuksesta, josta tšekäläisessä diplomaattikunnassakin on keskusteltu. Puhuteltavani hieman säpsähti ja kysyi ihmetellen, tunnenko asian, johon vastasin kuulleen siittä puhuttavan. Kysymys tuntui olevan jossain määrin arka ja Mg^r Marcone, joka näytti enemmän ajattelevan italialaisena patrioottina kuin puolueettomana Vatikaanin edustajana, huomautti siihen vain lyhyesti: "Onhan Amerikka teillekin tehnyt rauhantarjouksen." Hetken mietittyään hän lausui arvelunaan, että jos Italia tekisi erikoisrauhan, niin Saksa ennen häviötään varmasti pommittaisi Italian kaupungit maantasalle.

Rauhan mahdollisuuksista Mg^r Marcone lausui korostaen, että se on hänen oma mielipiteensä ja ettei hän ole täysin vakuutunut sen toteutumismahdollisuuksista: Rauha olisi saatavissa, jos kaikki kansat pyytäisivät paavia välittämään ja myös etukäteen sitoutuisivat hyväksymään tämän välitystuomion. Hän sanoi uskovan-
sa ja italialaisena toivovansa sodan päättyvän akselivaltain voittoon, mutta hänen toinen minänsä epäili, ettei niin käy. Tällainen epäilyksen siemen näyttää Englannin tehokkaan propagandan vaikutuksesta itävän myös tšekäläisissä seurapiireissä.

Asiainhoitaja

Ajontila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: J.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Asiainhoitaja Yönlähti.

4/12-42.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 181/60.

Zagrebissa 4 p:nä joulukuuta 1942.

NO 44 / 402 Salo. 1942		
22/12-42		
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	839.	

Herra M i n i s t e r i,

Minulla on kunnia lähettää Teille,
Herra M i n i s t e r i, viitenä kappaleena
raporttini n:o 14/10

"Hajatietoja Kroatiasta III",
raporttini n:o 15/11

"Kroatian hallituksen ohjelma".

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Mjöntilä.

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,

H e l s i n k i.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 14/10.

Zagrebi ssa 4 p:nä joulukuuta 1942.

Asia: Hajatietoja Kroatiaasta III.

44 402 Sal.
22/12-42
Salainen
5. 639.

XXXX

Luoteis-Afrikan tapahtumat. Kesustellessani Saksan tšekäläisen lähetystöneuvoksen kanssa, tämä piti strategisesti erittäin onnistuneena, että akselivallat ensin valloittivat ja miehittivät Tunisin - menettämättä ainoatakaan miestä - ja sitten vasta valloittivat Toulonin. Jos sotatoimet olisi suoritettu päinvastaisessa järjestyksessä, Ranskan laivasto olisi voinut paeta Tunisiin. Kroatian meriasiaan tuntijat arvelevat kuitenkin, että laivastolla ei ollut enää riittävästi polttoainetta, joten tällaista vaaraa ei ollut olemassa.

Useammalta taholta, joista yksi on erään puolueettoman maan tšekäläinen puolivirallinen edustaja, olen kuullut väitettävän, että Afrikka parin kuukauden kuluessa muka puhdistetaan akselivaltain sotavoimista, koska vastustaja lukumäärältään on monin kerroin ylivoimaisempi.

Tapaamani saksalaiset ovat olleet lausunnoissaan enimmäkseen pidättyväisiä ja viittaneet vain viime päivien suuriin upotusaavutuksiin sekä heidän vihollistensa huoltovaikeuksiin.

Kroatian ja Italian suhteista. Täällä kerrotaan luottamuksellisena tietona, että Italian lähettiläs Casertano parhaillaan neuvottelee, Saksan selän takana, Kroatian valtionpäämiehen tri Pavelićin kanssa Italian miehittämien kroatialaisten alueiden palauttamisesta ja Kroatian ~~prnk~~ muodostamisesta Italian protek-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toraatiksi. Olen voinut vain todeta, että italialaiset ovat luovuttaneet eräitä pohjoisessa miehittämiään alueita kroatille, jotka siellä haluavat ottaa omiin käsiinsä sissejä vastaan käytävän taitelun.

Lounaalla 3.XII läh. Casertanon luona, joka itse myöhästyi 45 minuuttia sen johdosta, että oli ollut poglavnikin puheilla, kysyin leikillä, mitä tärkeitä päätöksiä hän oli saanut aikaan. Tämä koetti kuitenkin bagatellisoida asian, selittäen hänellä olleen vain tavannukaisia keskusteluja valtionpäämiehen kanssa.

Asiainhoitaja

Myöntäjä

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: F.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebiassa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Asiakasohjeita Yhtälä.

4/12-42.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö
RAPORTTI n:o 15/11.

Zagrebi ssa 4 p:nä joulukuuta 1942.

Asia: Kroatian hallituksen

ohjelma.

Viime lokakuussa täällä tapahtuneelle hallituksen uudesti-järjestelylle oli erikoista, että ministeriöiden lukumäärä supistettiin 12:sta 8:aan ja että eri ministeriöihin samalla perustettiin verraten itsenäisiä, pääjohtajien / Generaldirektor / alaisia osastoja - Suomen esikuvan mukaan, kuten täällä on sanottu ja jonka johdosta eräät tšekäläiset lähettiläät allekirjoittaneelta ovat kysyneet, missä määrin se pitää paikkansa. Valtionpäämies, joka on samalla pääministerinä ei tullut hallituksen muodostamisen yhteydessä antaneeksi minkäänlaista hallituksen julistusta sen uudesta ohjelmasta. Sellaiseksi on täällä leimattu ja sellaiseksi oli ilmeisesti tarkoitettukin ulkoministeri Lorkovićin toista kuukautta myöhemmin pitämä puhe. Se antanee tšekäläisistä oloista asiallisemman kuvan kuin Kroatian vastaisen propagandan sensatiomaiset kuvaukset enemmän tai vähemmän olemattomista ongelmista. Ulkoministerin julkinen esiintyminen on yhteydessä täällä äskettäin järjestettyjen valistustilaisuuksien kanssa, joissa hallituksen jäsenet, ustaajärjestöjen johtajat ym. maan sisä- ja ulkopoliittista kehitystä koskevin esityksin ovat koettaneet rauhoittaa maaseudun levotonta mielialaa. Tämän valistustoiminnan yhtenä vaikuttimena on myös ollut tietoisuus siitä, että hallitusvallan teho autoritäärisestikin hallitussa maassa on riippuvainen laajojen väestökerrosten suhtautumisesta siihen.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

44 402 Sal. 42
22/12-42
Salainen.
RYHMÄ OSASTO ASIA
5. 839.

Ministeri Lorković lausui Kroatian hallituksen asettaneen itselleen kolme päätehtävää: 1. Valtion turvaaminen ja puhdistaminen sille vihamielisistä ja yhteiskuntavastaisista aineksista. 2. Elintarvehuollon turvaaminen kaikille kansalaisille. 3. Ehdottoman oikeusperiaatteen toteuttaminen, jonka mukaan kaikilla on samat velvollisuudet ja samat oikeudet valtiossa. Kosketellessaan valtion turvallisuutta ministeri lausui mm.: "Tunneimme metsissä roistoilevat kansan viholliset, joiden pyrkimyksenä viimeisten 20 vuoden aikana on ollut vain työtätekevien kansalaisten terrorisoiminen, saattaa kulku-tiet rauhattomiksi ja vastustaa kaikkea järjettävää järjestystä. Heidän päämääränään on terveen valtiollisen kehityksen ja nuoren valtion vakiinnuttamisen estäminen. Mutta voin kansalle vakuuttaa, että kaikki käytettävissä olevin keinoin tulemme vastustamaan näitä valtionvastaaisia vehkeilyjä, niin ettei ainoakaan kansan vihemies rankaisematta selviydy talven yli. Heidän sokeasti aikaansaadessa vain tuhoa ja hävitystä poglavnik on jälleenrakentanut maata ja saavuttanut pysyviä tuloksia. Sillävälän valtiolta on vahvistunut, etenkin aseistuksen suhteen siinä määrin, että he tulevat sen vielä nahassaan tuntemaan.

Uuden hallituksen toiseksi tärkein tehtävä on elintarvetilanteen vakiinnuttaminen. Sodan aiheuttamista vaikeuksista ja valtion vihollisten hävittämismimmasta huolimatta Kroatian valtio tulee taloudellisesti menestymään ja huomattavasti edistymään. Älkäämme unoh-tako sitä tosiseikkaa, että entisessä Jugoslaviassa kymmenet tuhannet ihmiset Herzegovinassa ja Dalmatiassa eivät vain nähneet nälkää, vaan monet kuolivat suorastaan ravinnon puutteesta. Jos olisimme säästyneet rikollisten tihutöiltä, monilla paikkakunnilla suorite-tuilta ryöstöiltä ja hävityksiltä ja lukemattomilta, ajottaisilta lii-kennehäiriöiltä, Kroatian valtio saattaisi taloudellisessa suhteessa olla paremmassa asemassa kuin muut Euroopan maat. Rauhallisella o-mallatunnolla voin vakuuttaa, että Kroatiassa on riittävän suuret taloudelliset voimälähteet, mikäli ne vain kyetään tarkoituksenmukai-sesti käyttämään ja turvaamaan. Näitä voimia poglavnikin hallitus on käyttävä hyväkseen tulevana vuonna. Aiomme turvata elintarvehuollon, mutta kansan on täydelleen luotettava hallituksen toimenpiteisiin ja osoitettava ymmärtämystä niitä seutuja kohtaan, jotka ovat erikoisem-min avustuksen tarpeessa. Jatkaessamme vapaustaisteluumme, on ehdotto-masti järjestettävä elintarvehuolto ja lopullisesti selviydyttävä kai-kista yhteiskunnan vihollisista.

Kolmannen päätehtävän suhteen hallitus on tekevä kaikkensa, jot-ta lakia ja järjestystä kaikkialla maassa yhdenmukaisesti noudate-taan. Ustaša-järjestö on saavuttanut ensimmäisen vallankumouksellisen etappinsa. Se on nyt sulautunut valtioon, niin että sen pääasialli-sena pyrkimyksenä on valtiollisen järjestyksen aikaansaaminen ja tur-vaaminen. Siihen tarvitaan rautaista kuria. Lain kunnioittaminen ja oikeusturva tulevat olemaan järjestyksen ja terveen yhteiskunnallisen nousun perustana. Mutta laki ei suojaa maankiertäjiä ja anarkisteja. Päinvastoin se toimii kaikin mahdollisin voimakeinoin heitä vastaan. Ustaša-liike haluaa oikeusvaltion. Sen vuoksi sen omissa riveissäkin on vallitseva ankara kuri, niin että jokainen kroaatti voi luotta-muksella ja ylpeydellä suhtautua tähän liikkeeseen.

Valtion ja kansan viholliset yrittävät myöskin salamyrkyin su-mentaa ystävällisiä suhteidamme liittolaisiimme. Mutta me tiedämme, että liittolaisistemme joukkojen täälläclo on maallemme eduksi ja hyö-dyksi. He vuodattavat yhdessä meikäläisten sotilaiden kanssa vertansa

taistelussa vihollistamme vastaan. Mutta jos valtion viholliset väittävät, että nämä armeijat maksavat meille paljon, ja että he näänyttävät meidät nälkään, on se valetta. Todellisuudessa he auttavat meitä säilyttämään elinehdomme. Sensijaan että olisivat näänyttäneet meidät nälkään, on Suur-Saksan valtio lähettänyt meille tänä vuonna satoja vaununlasteja maissia ja vielä tässä kuussa toimitetaan neljä tuhatta vaununlastia perunoita. Meidän liittomme perustana on auttava teko, vastakohtana Stalinin ja plutokraattien väliseen sopimukseen, jossa toinen ei luota toiseen ja kumpikin osapuoli odottaa vain sopivaa hetkeä tuhotakseen toisensa.

Kauhupropagandankin avulla vihollisemme yrittävät lannistaa moraalimme. Voitoin, joille historiassa ei ole vertaansa, akselivallat ovat valloittaneet laajoja alueita ja siten turvanneet koko Euroopan huollon. Täten on vaara voitettu, joka viime maailmansodassa johti Keskus-Valtojen häviöön. Luottaen akselivaltain rautaiseen liittoon ja niiden sotilaalliseen voimaan, voimme rauhallisena katsoa tulevaisuuteen. Tiedämme myös, että mikään vieras valta ei koskaan astu Euroopan kamaralle, tehdäkseen Amerikan juutalais-Doradolle ja Neuvostoliitolle tietä. Mutta tulevaisuuden toivomme sisältyy myös tietoisuuteen siitä, että valtiomme johdossa on poglavnik, joka on vapauttanut kansan orjuudesta ja nöyrytyksestä johtaessaan sen kohti valoisaampia aikoja. Hän ei vaadi kroateilta ja myötämielisiltä aineksilta muuta kuin velvollisuuksien ehdotonta täyttämistä, samaa kuin mitä ~~muuta~~ muittenkin kansojen jäsenet auliisti tekevät. Hän vaatii, että asetatte kaikki voimanne isänmaan palvelukseen, että ~~muuta~~ olette aina uskollisia kroatteja sekä taistelussa että työssä, kroatteja, jotka ovat valmiit uhraamaan kaikkensa isänmaan alttarille."

Asiainhoitaja

Mjontila.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön Raportti n:o 16.

Asiainhoitaja Yöntilä:

9/12-42.

LÉGATION DE FINLANDE
N:o 192/64.

Zagrebissa 8 p:nä joulukuuta 1942.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
No 43 / 402 Sak. 13 42		
18/12-42	RE -	LEML -
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	839.	

Herra Ministeri.

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
Ministeri, viitenä kappaleena raporttini
n:o 16/12

"Suomen itsenäisyyspäivä Kroatiassa".

Vastanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen
kunnioitukseni vakuutus.

M. Mänttilä.

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,

Helsinki.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö ^{43/402 Sal. 42} ^{18/12-42} - Salainen.
RAPORTTI n:o 16/12.

Zagrebi ssa 8 p:nä joulukuuta 1942.

KYLLÄ	OSASTO	ASIA
5.	639.	

Asia: Suomen itsenäisyyspäivä

Kroatiassa.

Maamme itsenäisyyden 25-vuotispäivän johdosta Kroatian koko lehdistö julkaisi erittäin myötämielisiä ja sydämellisiä kirjoituksia Suomea ja maamme johtavia henkilöitä esittävin kuvin. Kroatian radiossa pidettiin kolme Suomea koskevaa esitelmää; toimittaja, tri Slavko Pavičić esitelmöi 5/12 Suomen armeijan osuudesta maamme vapaustaisteluissa, Kroatian evankelinen piispa, tri Filip Popp puhui 6/12 Suomen maasta ja kansasta ja professori, tri Franjo Bučar, Kroatialais-pohjoismaisen seuran puheenjohtaja selosti 7/12 suomalaisen raamatun 300-vuotismuistojuhlan merkitystä.

Lähetystössä, joka itsenäisyyspäiväksi oli saatu kuntoon, pidettiin vastaanotto, johon tšekäläiset viranomaiset, kaikkien lähetystöjen päälliköt, seura- ja kulttuurielämän edustajat ym. olivat saapuneet esittämään onnittelunsa. Valtionpäämies, poglavnik oli lähettänyt vastaanoton ajaksi, joka tšekäläisen tavan mukaan on klo 11 - 13, henkikaartinsa orkesterin lähetystön edustalle soittamaan. Tällaista huomaavaisuutta ei täällä ole milloinkaan osoitettu esim. Unkarille. Hallituksen onnittelut esittivät ulkoministeri Lorković ja oikeus- ja ~~suomen~~ kultus-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ministeri Artuković. Valtiosihteeri, kenraali Begić esiintoi puheessaan armeijan onnittelut "Suomen sankarilliselle kansalle ja armeijalle". Muista onnittelijoista mainittakoon valtiosihteerit Vrančić ja Turina, ministeri Bulat, pormestari Werner, diplomaattikunnan vanhin, Saksan lähettiläs Kasche, Vatikaamin edustaja sekä Italian sotilasvaltuuskunnan johtaja, kenraali Re. Vastanotolla vallitsi Suomea kohtaan erittäin ystävällinen ja myötämielinen mieliala, jota oli kai omiaan kohottamaan vieraiden suuresti ylistämä Rajmaan akvaviitti ja suomalainen Mesimarjalikööri, jotka eivät ole täällä tunnettuja juomia/. Korkeat vieraat samoin kuin Tasavallan Presidentin ja Suomen marsalkan kuvat valokuvattiin ja filmattiin kroatialaista viikkokatsausta varten.

Valtion urheilujohtaja Žebić esiintoi kirjallisessa muodossa Kroatian kaikkien urheilijain vilpittämät onnentoivotukset toivottaen hedelmällistä urheilullista yhteistyötä Suomen ja Kroatian nuorison kesken. Myöskin Karlovacin pormestari oli esiintunut lämminhenkisen kirjallisen tervehdyksen.

Kaikki päivälehdet julkaisivat etusivulla poglavnikin Tasavallan Presidentille lähettämän onnittelusähkeen sekä siihen tulleen vastauksen. "Deutsche Zeitung in Kroatien"-nimisessä lehdessä, joka sisälsi pitkän pääkirjoituksen ja toisen kuvitetun artikkelin, vastaussähkeen ensimmäinen lause oli sanut seuraavan muodon! "Ich bitte Eure Exzellenz, dass Sie meine aufrichtige Danksagung für das liebenswürdige Telegramm gelegentlich des Jahrestages der Unabhängigkeitserklärung Finnlands und für die Wünsche, die Ihre Exzellenz im eigenen und im Namen des ganzen kroatischen Volkes an mich gerichtet haben, entgegenzunehmen".

Olisikohan siinä oleva ikävä kauneus- ja kielivirhe voinut syntyä matkalla!

Mielestäni olisi suotavaa, että poglavnikille ehdotettu suomalainen kunniamerkki hänelle annettaisiin.

Asiainhoitaja

M. Junttila

W
ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA:

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 17.

Asiainhoitaja Yöntilä.

18/12-42.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 204/69.

Zagrebissa 18 p:nä joulukuuta 1942.

58 404 Sal 42
30/12-42 - LII -

5 C 89

Herra Ministeri,

Minulla on kunnia lähettää Teille,
Herra Ministeri, viitenä kappaleena
raporttini n:o 17/13

"Vallankaappaushanke Kroatiassa?"

Vastanottakaa, Herra Ministeri,
erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

M. Junttila.

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,

Helsinki.

Z A G R E B I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 17/13.

Zagrebi ssa 18 p:nä joulukuuta 1942.

58 404 Sal 42
30/12-42

Asia: Vallankaappaushanke

Kroatiassa?

5 039

Olen kuullut kerrottavan, että Kroatian yleisesikunnan äskettäin nimitetty uusi päällikkö, kenraali Prpić suunnittelee kaappausta ustašemiesten syöksemiseksi vallasta, joihin varsinkin talonpoikaisväestö on erittäin tyytymätön. Kenraali Prpić on alkuaan itävaltalainen upseeri ja Jugoslavian armeijassa hän kuului niihin harvoihin kroatialaisiin, joiden onnistui kohota kenraalin arvoon. Tiedoittajani mukaan kenraali Prpićin tavoitteena on näytellä Darlanin osaa Kroatiassa. Kenraali kuulemma valmistelelee perusteellisesti suunnitelmaansa, odottaen sopivaa hetkeä sen täytäntöönpanemiseksi. Jugoslavian armeijassa häntä pidettiin innokkaana serbialaismielisenä, samalla kun hän Saksaan päin esiintyi saksalaisystävällisenä.

Vaikkakaan en ole voinut tarkemmin tarkistaa edellä olevan paikkansa pitävyyttä, en ole malttanut olla siitä tiedoittamatta, koska se tavallaan kuvastaa tšekäläisessä mielialueella tapahtunutta muutosta ja upseeripiireissä ilmenevää salaisista oppositiota ustašajärjestöä vastaan.

Tuntuu siltä kuin Saksan tiedoituspalvelu olisi saanut näistä suunnitelmista vihiä ja että se kaikessa hiljaisuudessa seuraa tilanteen kehitystä

JAKELUOHJE:

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituk-

siin.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tässä yhteydessä haluan vielä mainita kuulleen, että Italian taholta olisi vaadittu marsalkka Kvaternikin takaisinkutsumista.

Asiainhoitaja

W. J. Penttilä

FINNISH BANK

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 839.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti-n:o 18.

Asiainhoitaja Yöntilä.

29/12-42.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 211/74.

Zagrebissa 28 p:nä joulukuuta 1942.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
1	250 Sal 43
9/1-43	VE - GRL -
	GALETA ANA
	5 C39

Herra Ministeri!

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
Ministeri, viitenä kappaleena raporttini
n:o 18/14 aiheesta

"Marsalkka Kvaternik".

vastaanottakaa, Herra Ministeri, erin-
omaisen kunnioitukseni vakuutus.

Alföntila.

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,

Helsinki.

Z A G R E B I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 18/14.

Zagrebi ssa 28 p:nä joulukuuta 1942.

Asia: Marsalkka Kvaternik.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
1 230 Sal 43
9/1-43 - -
5 C 39

Kroatian marsalkka, josta on ollut liikkeellä jos jonkinlaisia ja huhuja ja joka kolmatta kuukautta on oleskellut eräässä Slovakian kylpypaikassa, palasi 22.12.42 Zagrebiin vastoin hallituksen tahtoa. Marsalkka saapui juhla-asuun pukeutuneena, mutta häntä vastassa ei ollut muita kuin kaksi viran puolesta saapunutta upseeria.

Seuraavana päivänä / jolloin olin valtionpäämiehen vieraana parinkymmenen kilometrin päässä Zagrebista metsästämisessä / poglavnik kertoi minulle, että marsalkka Kvaternik, joka silloin muodollisesti vielä oli Kroatian armeijan päällikkö, oli samana iltana jolloin hän saapui pyrkinyt tämän puheille, mutta että vastaanotto oli lykätty muutamalla päivällä lisäten, että marsalkkaa koskevat huhut tulevat pian vaimenemaan. Italian lähettiläs arveli samassa tilaisuudessa, että piakkoin nimitettäneen uusi mies marsalkan seuraajaksi.

Ollessani toisena joulupäivänä Saksan lähetystössä perhepäivällisillä, lähettiläs Kasche lausui marsalkasta puheenollen, että tämä oli omasta pyynnöstään vapautettu kaikista virallisista tehtävistä arvellen, ettei seuraajaa nimitetä, vaan että kyseessä olevia tehtäviä tulevat hoitamaan yleisesikunnan päällikkö, kenraali Prpić ja sotaministeriön valtios sihteeri,

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kenraali Begić.

Läh. Kasche kertoi marsalkan ennen lomalle lähtöään antaneen hänelle totuudenvastaisia tietoja. Tapaus oli seuraavankainen: 9 saksalaista insinööriä oli loppukesästä joutunut täällä partisaanien vangiksi, joiden tarkoituksena aluksi oli ampua insinöörit. Näiden johtaja osoitti kuitenkin suurta neuvokkuutta ja ryhtyi neuvottelemaan pelättyjen sissien kanssa ja sai aikaan, että partisaanit suostuivat vaihtamaan insinöörit yhteentoista vangittuun partisaaniin, vaikkakin aluksi he olivat vaatineet 40. Yksi sisseistä tuli Zagrebiin Saksan lähetystöön, poglavnikin tieteen, ja kun marsalkka Kvaternikilta pyydettiin nimettyjä partisaanivankeja, tämä ilmoitti, että neljää niistä ei ollut enää olemassa. Neuvottelijan oli pakko kolme kertaa käydä Zagrebissa ja partisaanien lukseppääsemättömässä vuoristolinnoituksessa, ennenkuin insinöörit saatiin vapaiksi. Sillävälin kävi ilmi, että kroatit olivat vaihtaneet hävinneiksi ilmoitetut neljä sissiä samaan määrään ustašavankeja.

Kohtalon ivana mainittakoon, että kun poglavnik lähti. Kaschen seurassa viime lokakuussa palasi Hitlerin päämajasta - vastaanotto filmattiin viikkokatsausta varten - marsalkka Kvaternik suorastaan syleillen tervehti lähettilästä saavistamatta, että tämän taskussa oli hänen poliittinen kuolemantuomionsa. Vaikkakin Kvaternik junior, joka väkijuomien vaikutuksen alaisena suorittamallaan veriteoillaan oli suuresti järkyttänyt isänsä asemaa, oli viime aikoina koettanut sitä uudelleen vahvistaa, näyttää kuitenkin siltä kuin molemmat Kvaternikit olisivat nauttelleet osansa loppuun. Tätä vahvistanee ulkoministeri Lorkovićin lausunto, ettei kukaan tule häiritsemään marsalkkaa hänen hyvin ansaitsemaansa rauhassaan.

Asiainhoitaja

Montila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 639.

ASIA: _____

Zagrebissa olevan lähetystön raportti n:o 19.

Asiainhoitaja Yöntilä.

31/12-42.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 214/78.

Zagrebissa

MINISTERIÖ		
No 3 / 250 Sal. 43		
18/12 43 31 p:nä 43 joulukuuta 1943.		
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5.	639.	

Herra Ministeri!

Minulla on kunnia lähettää Teille, Herra
Ministeri, viitenä kappaleena raporttini
n:o 19/15

Kroatian sissisodasta II.

Vastanottakaa, Herra Ministeri, erin-
omaisen kunnioitukseni vakuutus.

Wjontila

Herra Ulkoasiainministeri Rolf WITTING,

Helsinki.

3 250 Sal. 43

Z A G R E B I SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 18/1-43 - Salainen.

RAPORTTI n:o 19/15.

Zagrebi ssa 31 p:nä joulukuuta 1942.

OSASTO	OSASTO	OSASTO
	5.	639.

Asia: Kroatian sissisodasta II.

Viikkoa ennen joulua Kairon radio ilmoitti partisaanien usealta taholta voitokkaasti etenevän Zagrebia kohti, samalla kun täällä levitettiin huhua heidän suunnittelestaan joulunvietosta Saksan, Italian ja Suomen lähetystöissä. Näin vakava partisaanivaara ei ainakaan toistaiseksi ole, vaikka sisseillä viime aikoina näyttääkin olleen enemmän menestystä kuin hallituksen joukoilla. Sissien äskettäisistä edesottamuksista esitettäköön muutamia tapauksia, jotka ovat omansa valaisemaan täällä vallitsevaa tilannetta.

Joulukuun 20 päivänä saapui n. parituhatpäinen talonpoikaislähetystö Zagrebiin ikivanhaa kroatialaista tapaa noudattaen tuodakseen lahjoja valtionpäämiehelle. Näitä talonpoikia varten, jotka etupäässä olivat Velika Vuka-nimisestä pitäjistä kotoisin, oli asetettu erikoinen juna käytettäväksi. Kun juna oli matkalla Zagrebiin ja maan pääkaupungista vain n. parin tunnin matkan päässä, hyökkäsi sitä vastaan monisatalukuinen partisaanijoukko yrittäen ottaa talonpojat vangiksi ja ryöstää näiltä heidän mukanaan kuljettamat lahjatavarat. Junan onnistui kuitenkin päästä turvallisesti perille. Talonpoikien palatessa takaisin, partisaanit uudistivat hyökkäyksen, jolloin moni talonpoika sai sur-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mansa partisaanien luodeista, osan joutuessa heidän käsiinsä täydellisesti ryöstettäväksi. Samoihin aikoihin eli joulukuun 21 p:nä partisaanit hyökkäsivät Zagrebista Zemuniin menevän pikajunan kimppuun Caprak-nimisen aseman kohdalla, lähellä Sisakin kaupunkia. Useita matkustajia sai surmansa monien haavoittuessa ja kansainvälinen makuuvaunu poltettiin. Junassa oli ollut 150 bulgariaalaista maataloustyömiestä, jotka olivat matkalla kotimaahansa, koska he clearingitse eivät enää voineet lähettää rahaa omaisilleen. Heidät vangittiin ja vasta muutaman päivän kuluttua heidät vapautettiin puhtaaksi ryöstettyinä.

Tällaisia hyökkäyksiä partisaanit suorittivat Kroatiassa joulupyhänä kaikilla rautatielinjoilla vaihtelevalla menestyksellä. Vaikka jo ennestään erinäisiä rautatielinjoja - kuten Zagreb-Zemun, Zagreb-Sarajevo, Sarajevo-Dubrovnik jne. on ollut saksalaisten sotilasosastojen suojeluksessa, ei tämä seikka ole estänyt sissejä hätyyttelemästä matkustajajunia. Viimeksi on myös Zagrebista Budapestiin johtavalle rautatielinjalle - Zagreb-Koprivnica - komennettu kolme saksalaista pataljoonaa varmistamaan junaliikennettä. Joulupyhien ajaksi asetettiin eräälle näistä rautatielinjoista vahvasti aseistettu panssarijuna, joka oli naamioitu tavalliseksi matkustajajunaksi. Junan edellä kulki dresiina, joka varmisti junan kulun miinoihin nähden. Kun panssarijuna oli saapunut eräälle paikkakunnalle, jossa partisaanit aikaisemmin olivat hyökänneet junan kimppuun, pysähtyi se, partisaanien luullessa junan pysähtyneen samasta syystä kuin monesti ennenkin, he syöksyivät jälleen kätköistään junaa vastaan, joka samalla avasikin tuhoavan konekivääri- ja tykkitulen. Siinä sai surmansa yli kaksisataa partisaania, joukossa myös naisia ja lapsia.-

Partisaanien joukossa on epäilemättä paljon kroateja, etupäässä kroatialaisia talonpoikia, jotka päivällä toimivat maanviljelijöinä, mutta yöllä muuttuvat villoiksi partisaaneiksi. Junia vastaan hyökätessään heillä on ^{omaa} taktiikkansa. Jos juna on jonkin miinan tai muun radalle asetetun esteen avulla saatu pysähtymään, partisaanit ilmaantavat kovasti ampuen ja surmaten kaikki, jotka heidän tiellensä il-

maantuvat. Sitten tulevat partisaanien lapset ja naiset ryöstäen kaiken, mikä onnistuneen hyökkäyksen kautta on joutunut heidän käsiinsä. Koska partisaaniliike viime aikoina on huomattavasti levinnyt, arvellaan n.80 % Kroatian talonpoikaisväestöstä siihen liittyneen, tekee se sekä turvallisuuden että yleisen järjestyksenkin maassa vaaranalaiseksi. Sissiliikkeen leviäminen viittaa myös siihen, että talonpoikia järjestelmällisesti salaisesti kiihoitetaan nykyistä hallitusta vastaan.

Talonpoikaisväestön tyytymättömyyden vaimentamiseksi oikeusministeri oli ennen joulua henkilökohtaisesti käynyt vapauttamassa 70 vangittua, talonpoikaisjohtaja Mačekin kannattajaa pitäen heille samalla isänmaallisen puheen.

Samalla kertaa kuin edellä mainitut bulgarialaiset, joutui sissien käsiin myös muudan Kroatian ulkoministeriön entinen virkamies, joka luutnanttina tuli itärintamalta lomalle. Kun hän sissien hyökkäyksen alkamasa oli poistanut upseerin merkit asetakistaan, hänen onnistui selviytyä sissien ristikuulustelusta. Sissit olivat selittäneet olevansa vuorenvarmoja bolševikkien samoin kuin omasta voitostaan.

Joulupyhinä oli sissien saaliiksi joutunut niinikään n.8. mustan legionan päällikkö, ustašaeveri Francetić, josta ministeri Lovrović jokin aika sitten esittäessään everstin allekirjoittaneelle käytti nimitystä "Kroatian urhoollisin hyökkääjä ja sissien vaarallisin vastustaja". Francetić oli lentokoneella, matkalla erään italialaisen kenraalin luo sopiakseen yhteistoiminnasta partisaaneja vastaan, sumussa eksynyt vihollisen puolelle Sluniin. Kun hän on toipunut koneen laskeutuessa saamistaan vammoista, partisaanit ovat uhanneet saattaa hänet "kansantuomioistuimen" eteen.

Saksassa valmennettu kroatialainen divisioona on matkalla tai lienee jo tänne saapunut käytettäväksi partisaaneja vastaan käytävässä taistelussa.

Keskustellessani 23.12.42 näistä asioista sekä ulkoministerin että

Italian lähettilään kanssa, edellinen piti tilannetta vakavana, mutta arveli sen keväällä helpottuvan huomauttaen, että partisaaniliikkeen tukahuttaminen on vaikeata niin kauan kuin Venäjän rintama kestää. Italialainen taas ei pitänyt nykytilannetta erikoisen kriittillisenä, mutta sanoi sen voivan keväällä muodostua sellaiseksi.

Asiainhoitaja

Mjönttilä.